

Rapport 2012:24

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

En GPS för Stockholmsregionens innovationssystem

Rapport 2012:24

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

En GPS för Stockholmsregionens innovationssystem

Foto omslag: Christina Fagergren

Utgivningsår: 2012

ISBN: 978-91-7281-510-0

Fler exemplar av denna rapport kan beställas hos
Länsstyrelsen i Stockholms län, tfn: 08-785 40 00

Besök också vår webbplats www.lansstyrelsen.se/stockholm

Förord

Stockholmsregionens innovationsförmåga och entreprenörskap är starkt ur både ett nationellt och internationellt perspektiv. Ett av tre företag i Sverige startas i Stockholms län och länet rankas som en av de mest innovativa regionerna i Europa. De forskningsbaserade innovationsprocesserna och FOI- miljöerna liksom det kunskapsintensiva näringslivet är viktiga för både regionens konkurrens- och attraktionskraft. I Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan, RUFS 2010, finns en tydlig strategi som handlar om att utveckla idéer och förnyelseförmåga. Entreprenörskap och innovationskraften är här två viktiga delar.

Länsstyrelsen i Stockholms län har tidigare tagit fram en interaktiv aktörskarta över innovationsstödjande aktörer i Stockholm – Mälardalsregionen. Kartan synliggör de många innovations- och företagsfrämjande aktörerna, deras roller och funktion samt i vilket skede i innovationsprocessen de har sin huvudsakliga verksamhet. Som ett led i det arbetet har nu Länsstyrelsen, tillsammans med Tillväxt, miljö och regionplanering inom Stockholms läns landsting (Sll) och Stockholms Business Region Development, genomfört en fördjupad aktörsstudie som syftar till att ytterligare öka kunskapen om de innovationsstödjande aktörerna och belysa styrkor och svagheter gällande inriktning, resurser, målgruppsfokus och samverkan i innovationssystemet. Resultaten presenteras i föreliggande studie.

Studien ger en bild av det innovations- och entreprenörskapsfrämjande systemet i Stockholmsregionen, med utgångspunkt i huvudsakligen offentligt finansierade aktörer som genom sin verksamhet direkt stödjer innovation och entreprenörskap. Huvuddelen av studien utgörs av en kvantitativ beskrivning av aktörernas resurser, specialisering och samverkan. Som en separat del beskrivs industriforskningssinstituten i främst kvalitativa termer. Utöver detta innehåller studien också en beskrivning av ett antal funktionella, informella nätverk.

Denna studie är ett av flera underlag som fördjupar kunskapen om Stockholmsregionens förutsättningar och innovationsförmåga och som bland annat ska användas i arbetet med den regionala innovationsstrategin inom ramen för Innovationskraft Sthlm och i arbetet med genomförandet av RUFS 2010.

Rapporten är framtagen av Inno Scandinavia AB i nära samverkan med en arbetsgrupp med representanter för de tre organisationerna. De slutsatser och rekommendationer som presenteras är konsulternas egna.

Stockholm i oktober 2012

Mats Hedenström
Tillväxtdirektör
Länsstyrelsen i
Stockholm

Peter Haglund
Direktör
Tillväxt, miljö och
regionplanering
Stockholms läns landsting

Olle Zetterberg
VD
Stockholm Business
Region

Innehåll

SAMMANFATTNING	7
INLEDNING	9
BAKGRUND TILL UPPDRAGET	9
MÅL OCH FÖRVÄNTADE RESULTAT	10
AVGRÄNSNINGAR OCH OMFATTNING	11
GENOMFÖRDA INSATSER	12
<i>Urval av aktörer.....</i>	<i>12</i>
<i>Kvantitativ och kvalitativ studie av de innovationsstödjande aktörernas arbete</i>	<i>13</i>
<i>Analys av informella nätverk inom regionen.....</i>	<i>13</i>
AKTÖRERNAS RESURSER FÖR INNOVATIONS- OCH ENTREPRENÖRSKAPSFRÄMJANDE	
ARBETE	14
FINANSIERING	14
PERSONELLA RESURSER.....	16
UTBUD OCH SPRIDNING AV AKTÖRERNAS TJÄNSTEUTBUD	17
AKTÖRERNAS SPECIALISERING INOM DET REGIONALA INNOVATIONSSYSTEMET	19
FÖRDELNING MELLAN BRANSCHFOKUSERADE AKTÖRER OCH BREDDAKTÖRER.....	19
SPRIDNING AV AKTÖRERNAS FOKUS PÅ INNOVATIONSPROCESSENS OLIKA FASER	21
SPRIDNING AV AKTÖRERNAS MÅLGRUPPSFOKUS	23
EN JÄMFÖRELSE AV AKTÖRERNAS RESURSER	24
AKTÖRERNAS MÅNGFALDS- OCH JÄMSTÄLLDHETSARBETE.....	27
SAMVERKAN INOM REGIONENS INNOVATIONSSYSTEM	29
FÖREKOMSTEN AV FRILIGGANDE NÄTVERK	29
KOPPLINGAR MELLAN STOCKHOLM- UPPSALAREGIONEN.....	30
BETYDELSEFULLA NÄTVERKSHUBBAR OCH NYCKELAKTÖRER	32
INDUSTRIFORSKNINGSINSTITUTEN	35
FORSKNINGSINSTITUTENS GENERELLA KARAKTÄR	35
FORSKNINGSINSTITUTENS TJÄNSTER.....	35
FORSKNINGSINSTITUTENS NYTTA	36
PILOTSTUDIE - INFORMELLA NÄTVERK.....	37
INFORMELLA NÄTVERK OCH DERAS BETYDELSE.....	37
<i>Hemsida24 (Mikael Öhrén, medgrundare och produktansvarig, medlem i Young</i>	
<i>Entrepreneurs of Sweden)</i>	<i>41</i>
FALLSTUDIER AV FÖRETAGS SYN PÅ INFORMELLA NÄTVERK.....	41
<i>Greenfield Wind (Daniel Lundin, CFO, medlem i Young Entrepreneurs of Sweden)</i>	<i>43</i>
.....	43
<i>MyDreamNow (Jonas Bygdeson, Grundare, medlem i The HUB Stockholm)</i>	<i>42</i>
SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER	44
ETT RAMVERK FÖR SLUTSATSER.....	44
<i>Regionens utmaningar och sektoriella fokusområden</i>	<i>46</i>

<i>Regionens förmågor utifrån en funktionsanalys</i>	<i>48</i>
<i>Från teori till aktörsstudie</i>	<i>49</i>
KUNSKAPSUPPBYGGNAD.....	49
<i>Styrkor i aktörernas bidrag till kunskapsuppbyggnad</i>	<i>50</i>
<i>Svagheter i aktörernas bidrag till kunskapsuppbyggnad</i>	<i>51</i>
ENTREPRENÖRSKAP	53
<i>Styrkor i aktörernas bidrag till entreprenöriell förmåga</i>	<i>53</i>
<i>Svagheter i aktörernas bidrag till entreprenöriell förmåga.....</i>	<i>54</i>
MOBILISERA OCH FORMERA RESURSER	56
<i>Styrkor i aktörernas bidrag till mobilisering och formering av resurser</i>	<i>56</i>
<i>Svagheter i aktörernas bidrag till mobilisering och formering av resurser</i>	<i>57</i>
FÖRBÄTTRINGSFÖRSLAG.....	60
<i>Summering av svagheter.....</i>	<i>60</i>
<i>Rekommendationer</i>	<i>60</i>
BILAGA 1 - RESPONDENTLISTA	62

Sammanfattning

Studien ger en bild av det innovations- och entreprenörskapsfrämjande systemet i Stockholmsregionen, med utgångspunkt i huvudsakligen offentligt finansierade aktörer som genom sin verksamhet direkt stödjer innovation och entreprenörskap. Huvuddelen av studien utgörs av en kvantitativ beskrivning av aktörernas resurser, specialisering och samverkan. Som en separat del beskrivs industriforskningsinstituterna i främst kvalitativa termer. Utöver detta innehåller studien också, i syfte att belysa deras betydelse och funktion i förhållande till de formella aktörerna inom innovationssystemet, en beskrivning av ett antal funktionella nätverk av informell karaktär.

Sett till aktörernas finansiella och personella resurser för innovations- och entreprenörskapsfrämjande verksamhet visar studien att den genomsnittliga budgeten är cirka 8 MSEK och att antalet heltidstjänster i genomsnitt är cirka 4,5 heltidstjänster/aktör. Vidare visar studien att olika former av rådgivningsverksamhet, utbildning och skapande av mötesplatser för idébärare är de vanligaste tjänsterna när aktörerna beskriver sina insatser för att stödja innovation och entreprenörskap. Drygt hälften av aktörerna i studien kan beskrivas som breddaktörer som inte är inriktade mot någon särskild bransch utan möter idébärare inom många områden. Bland de branschfokuserade aktörerna är life science det enskilt största området.

Studien belyser också hur aktörerna hanterar frågor som rör mångfald och jämställdhet. Ungefär en fjärdedel av aktörerna arbetar aktivt med dessa frågor, framförallt genom att föra statistik över vilka individer man når och sedan följa upp med riktade insatser. Hos den största gruppen aktörer finns en medvetenhet rörande mångfald och jämställdhet som visar sig i en intern jämställdhetspolicy eller att det förs någon slags statistik. Bland de aktörer som uppgivit ett eller flera målgruppsfokus för sin verksamhet utgör kvinnor den näst största gruppen, efter studenter/akademi.

Från undersökningen av aktörernas samverkan framkommer att det finns ett antal aktörer och mindre kluster av aktörer som är helt, eller nästan helt, frikopplade från andra aktörer/kluster. Samtidigt framgår det att flera aktörer tenderar att samarbeta med aktörer av samma typ, med liknande eller överlappande verksamhetsområden.

Pilotstudien kring informella nätverk finner att medlemmarna i dessa sammanslutningar upplever utbytet och umgänget med andra medlemmar som det främsta mervärdet. Nätverken fyller flera viktiga funktioner; de fungerar dels som forum för erfarenhetsutbyte och rådgivning mellan individer i samma situation, dels är de viktiga när medlemmarna knyter externa kontakter och för marknadsföringssyften.

Sammanfattningsvis finner studien flera exempel på styrkor i aktörernas bidrag till kunskapsuppbyggnad, till entreprenöriell förmåga och till mobilisering och formering av resurser. Bland svagheter inom Stockholmsregionens innovations- och entreprenörsfrämjande systemet är de viktigaste: konkurrerande och överlappande aktörsstrukturer inom regionens life science-miljöer, bristfälliga kopplingar mellan olika kompetenskluster, underkritiska aktörer och skev resursfördelning, svaga stödstrukturer för andra styrkeområden än IKT och life science, samt låg kunskap om policies för att främja de innovativa tjänsteföretagen.

Mot bakgrund av detta ger rapporten rekommendationer angående insatser för att förbättra synkroniseringen mellan nationell och regional policy-implementering, incitament för samarbete mellan olika kompetenskluster, stödformer med fokus mot tjänsteutvecklande företag, undersökning av förutsättningarna för att stärka industriforskningsinstitutens roll som motorer i regionala styrkeområden, samt att den gemensamma plattformen för innovations- och entreprenörskapsfrämjande aktörer fortsätter byggas på.

Inledning

Bakgrund till uppdraget

Nyföretagande, tillväxt i mindre företag och innovation är idag de vedertagna grundbultarna för hållbar ekonomisk utveckling i Europa. På europeisk, nationell och regional nivå pågår ett intensivt arbete med formulering och implementering av nya strategier och åtgärder för att åstadkomma detta. På internationell nivå utgör Europe 2020 ett generellt ramverk som resurssätts bland annat genom Horizon 2020 och COSME¹ (CIPs efterföljare). Nationellt arbetar offentlig verksamhet allt oftare departementsövergripande med innovationsstrategier och integrerade strategier för specifika kompetensområden. Regionalt tar sig dessa ansträngningar olika uttryck beroende på regionens specifika förutsättningar och aktörernas mandat. Generellt kan emellertid konstateras att det för närvarande pågår intensiva satsningar på regional nivå för att utforma nästa generations innovationssystem. Här är Stockholm-Mälardalen inget undantag. Länsstyrelsen samordnar sedan 2010 Innovationskraft Stockholm – ett initiativ som samlar 26 kommuner, landstinget, universiteten, Handelskammaren och Stockholm Business Region Development i en gemensam satsning för att utveckla regionens innovationsförmåga. Utmärkande för detta arbete är, liksom i många andra storstadsregioner, att andra dimensioner såsom social utveckling och infrastruktur får en framträdande roll bredvid de övergripande målen om entreprenörskap och innovation.

Ett väl fungerande innovationssystem är en förutsättning för den regionala innovationsförmågan. I ett teoretiskt perspektiv består innovationssystem av aktörer inom produktion (företag), kunskapsförsörjning (akademin) och stödjande strukturer (offentlig sektor) som agerar i symbios och är ömsesidigt beroende. Innovationssystem betraktas ofta på nationell nivå (NIS), regional nivå (RIS) och ibland sektoriellt eller branschvis.

Det offentliga uppdraget kan sägas vara att optimera relationerna mellan de olika aktörerna i innovationssystemet samt att formulera och finansiera marknadskompletterande stödinsatser. Sådant stöd kan i synnerhet vara motiverat i tidiga faser av en idé/innovations utveckling, då dessa karaktäriseras av komplexa moment och högt risktagande. För att stärka de entreprenörer som vill utveckla en affärsidé med tillväxtpotential, behövs betydande kunskapsmässiga och finansiella resurser – interna såväl som externa – för att lyckas. Under senare år har de formella strukturerna på innovationsområdet stärkts ytterligare, till exempel genom etablerandet av tech transferliknande strukturer vid svenska universitet i form av

¹ Programme for the Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises

innovationskontoren, kraftsamlingar inom entreprenörskaps- och företagarrådgivning genom Entrepreneur Sthlm och Start-up Stockholm, satsningar på offentligt riskkapital genom Almi Invest och Innovationsbrons investeringsverksamhet, etc. Dessa formella strukturer och nätverk är idag tämligen välkända och arbete för ytterligare konsolidering och tydliggörande av dessa pågår. Till exempel har Länsstyrelsen nyligen låtit ta fram en interaktiv karta över innovationsstödjande aktörer i Stockholm-Mälardalen. Kartan, som visar aktörernas roller och fokusering i olika skeden av innovationsprocessen, baseras primärt på sekundära informationskällor. Som ett led i det arbetet har Länsstyrelsen i Stockholm tillsammans med Tillväxt miljö och regionplanering inom Stockholms läns landsting och Stockholms Business Region Development beslutat att genomföra en fördjupad aktörsstudie som syftar till att ytterligare höja kunskapen om de innovationsstödjande aktörerna och belysa styrkor och svagheter i innovationssystemet. Resultatet av denna studie presenteras i föreliggande rapport.

Mål och förväntade resultat

Målet med studien av innovations- och entreprenörskapsfrämjande aktörer i Stockholmsregionen är att på aktörsnivå ta fram ett fördjupat kunskapsunderlag samt att på ett övergripande plan visa på styrkor och svagheter i det regionala innovationssystemet. Detta för att kunna ge Länsstyrelsen rekommendationer angående på vilket sätt de innovationsstödjande aktörernas arbete kan utvecklas för att långsiktigt stärka den samlade innovationskraften i regionen.

Med detta som utgångspunkt i kombination med den föreliggande interaktiva aktörskartan² avser studien besvara den övergripande frågan hur de olika innovations- och företagsfrämjande aktörerna i regionen arbetar avseende rådgivning, finansiering och stöd till affärsutveckling. I synnerhet kommer studien att belysa vad som utmärker stödsystemet i termer av följande aspekter:

- olika branscher,
- olika faser,
- olika tyngdpunkter (akademi-nära, icke-forskningsbaserad),
- olika stödformer,
- olika målgrupper (kvinnor, män, unga, utrikesfödda),
- samverkan (med universitet och forskare, med företag samt med andra innovationsstödjade aktörer)?

² Innovationsstödjande aktörer i Stockholmsregionen – Länsstyrelsen i Stockholms län 2012

Baserad på de preciserade frågeställningarna har tre prioriterade analysområden definierat:

1. Aktörernas specialisering (avseende branscher, faser, målgrupper, tyngdpunkter, stödformer)
2. Aktörernas resurser (avseende branscher, faser, målgrupper)
3. Aktörernas samverkan

Genom kartläggningen av aktörernas innovations- och entreprenörskapsstödjande arbete genom dessa tre analysområden, kommer en validerad bild av vilken "situation" systemet befinner sig kunna presenteras. Detta underlag utgör således basen för de slutsatser och rekommendationer avseende utvecklingen av systemet som presenteras i slutet av rapporten.

Avgränsningar och omfattning

Ambitionen med studien är att utifrån den initiala aktörskartläggning som genomförts kunna presentera ett så relevant, kvalitativt och användbart underlag som möjligt för Stockholmsregionens fortsatta arbete. Principiellt omfattar studien två av de grupperna som inkluderades i den tidigare rapporten². Dessa grupper är:

1. De offentliga aktörerna i innovationssystemet som genom sin verksamhet skapar det operativa stödsystemet till idébärare och entreprenörer. Dessa aktörer påverkar direkt förutsättningarna för ett kvalitativt och effektivt innovations- och entreprenörskapsstöd. Detta är de aktörer som benämns "intermediärer" i kartläggningen.

Ur intermediärgruppen har industriforskningsinstituterna lyfts ut för att enbart behandlas kvalitativt. Det på grund av att deras verksamhet skiljer sig från andra stödjande aktörer som är mer inriktade på idébärarens utveckling.

2. Därtill, och med tanke på dessa aktörers mycket viktiga funktion i att skapa förutsättningar för hållbara tillväxtföretag inbegriper studien även ett urval av offentliga och privata riskkapitalaktörer som anses vara särskilt viktiga för det innovationsstödjande arbetet i Stockholmsregionen.

Som ett komplement till de offentligt finansierade innovations- och entreprenörskapfrämjande aktörerna fokuserar rapporten också på formaliserade, funktionella nätverk av informell karaktär, för att belysa deras betydelse och funktion i förhållande till de formella aktörerna inom innovationssystemet.

Genomförda insatser

Urval av aktörer

Arbetet inleddes med att relevanta aktörer inom kategorierna intermediärer och riskkapitalaktörer valdes ut primärt baserat på den klassificering och indelning som presenterades i Länsstyrelsen i Stockholms rapport ”Innovationsstödjande aktörer i Stockholmsregionen”. Med det som utgångspunkt genomfördes en skrivbordsundersökning som kompletterades med direkt kontakt för att arbeta fram ett slutgiltigt urval. De aktörer som inte bedömts vara relevanta för studien exkluderades från urvalet. Det rör sig främst om aktörer vars verksamhet inte är utpräglat innovations- och entreprenörskapsfrämjande, aktörer som helt finansieras med privata medel samt aktörer som inte har verksamhet i Stockholmsregionen. Det fanns också ett antal aktörer vars verksamhet upphört eller införlivats med andra. Ett mindre antal nya aktörer har inkluderats då de bedömts som värdefulla att inkludera i studien men som inte ingått i den tidigare studien. De nationellt verksamma organisationerna har inkluderats i de fall en regionalt förankrad verksamhet återfinns och i de fall där flera regionala kontor existerat har båda inkluderats.

De aktörer som hör till kategorin ”forskningsinstitut” behandlas i ett separat avsnitt i rapporten och beskrivs främst kvalitativt. Forskningsinstituten anses utgöra en distinkt kategori som på flera punkter skiljer sig från aktörerna i de andra grupperingarna med avseende på verksamhetens inriktning och arbetssätt, vilket i sin tur motiverar att de redovisas på ett annat sätt.

Urvalet av riskkapitalbolag baseras på en kvalitativ bedömning avseende deras roll i det regionala innovationssystemet i dialog med uppdragsgivaren. De offentliga och privata riskkapitalbolag som inkluderats i studien har bedömts vara centrala med aktiv verksamhet i Stockholmsregionen.

I tabellen nedan presenteras det slutgiltiga antalet aktörer i respektive kategori (för respondentlista se bilaga 1).

Tabell 1: Antal aktörer som ingår i studien och deras kategorisering.

Typ av aktör	Antal
Intermediär	60
Forskningsinstitut	13
Offentliga riskkapitalbolag	3
Privata riskkapitalbolag	2

Kvantitativ och kvalitativ studie av de innovationsstödjande aktörernas arbete

Arbetet inleddes med en kvantitativ studie huvudsakligen baserad på en kunskapsinventering via sekundärkällor, dvs. en genomgång av aktörernas hemsidor, verksamhetsberättelser och årsredovisningar. Därefter fortsatte arbetet med en kvalitativ del inkluderande djupintervjuer med alla aktörer. Intervjuerna har genomförts via telefon samt i vissa fall via personliga möten. Intervjumetoden har utgjorts av semistrukturerade frågeställningar med låg grad av standardisering, vilket innebär att respondenterna fått utrymme att svara med egna ord med möjlighet till personliga reflektioner.

Tillsammans med resultaten från den kvantitativa studien presenteras resultatet i form av analys avseende aktörernas resurser, tjänsteutbud, specialisering avseende branschfokus, fas i innovationsprocessen och målgruppsfokus. Därutöver presenteras resultat över aktörernas mångfalds- och jämställdhetsarbete samt deras formella samverkan.

Aktörernas uttalanden om sina samarbetspartners visualiseras med hjälp av en "aktörskarta". Det erbjuder en bild av nätverkshubbar och noder som kan beskrivas som nyckelaktörer i systemet.

Analys av informella nätverk inom regionen

Vid sidan av den fördjupade studie av de formella stödstrukturerna, inkluderar detta arbete en pilotstudie av informella nätverk och aktörernas informella samverkan i uppdraget. I arbetet har (ur ett stort antal existerande alternativ) åtta framstående nätverk valts ut och intervjuats för att ge sin syn på hur de kompletterar det offentligt finansierade stödsystemet och vilken funktion de fyller. Inom ramen för det arbetet har även tre fallstudier av entreprenöriella företag genomförts för vilka de informella stödstrukturerna varit viktiga.

Aktörernas resurser för innovations- och entreprenörskapsfrämjande arbete

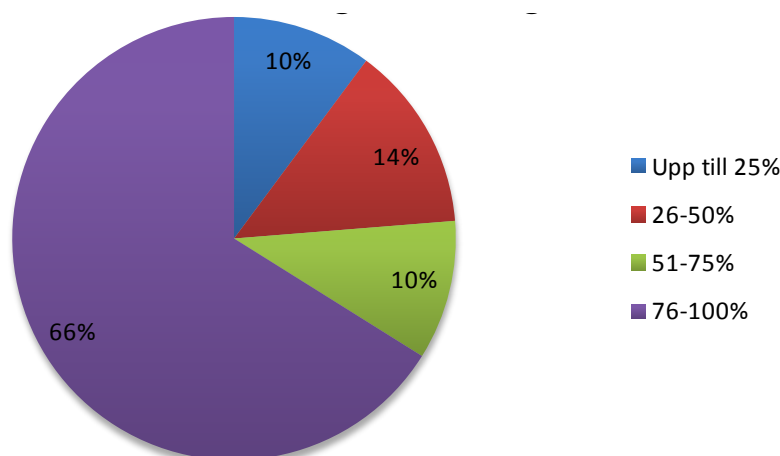
Aktörernas finansiella och personella resurser är det som utgör grunden för deras verksamhet och storleken på dessa ger en bild av den enskilde aktörens möjlighet att stödja innovation och entreprenörskap. I detta avsnitt beskrivs aktörernas finansiering i termer av fördelningen mellan offentliga och privata medel, samt aktörernas budget och personella resurser, för innovations- och entreprenörskapsfrämjande aktiviteter.

Finansiering

De aktörer som ingår i studien benämns som ”offentliga finansierade aktörer” och deras verksamhet är därmed helt eller delvis finansierad med offentliga medel. För majoriteten av aktörerna (39) utgör andelen offentliga medel mer än 75 procent av finansieringen. Av dessa är 29 stycken helt och hållet offentligt finansierade, såsom de statliga organisationerna och de aktörerna med nära koppling till universitet och högskolor (Fig 1.).

Offentliga medel distribueras dels från en aktör till en annan, till exempel via statliga bolag som Almi Företagspartner, dels som finansiering i form av anslag från statliga verk som VINNOVA, Tillväxtverket och Energimyndigheten, samt inom ramen för olika EU-projekt. Aktörer med direkta band till något av regionens universitet, såsom innovationskontoren, delfinansieras ofta genom respektive universitet.

Andel offentlig finansiering

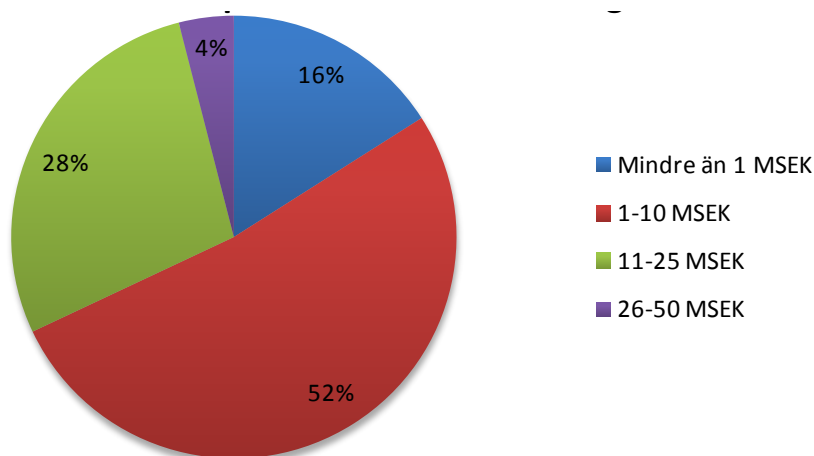
Figur 1: Aktörernas andel av offentlig finansiering.

Utöver de offentliga medlen tillkommer finansiering från privata aktörer, men detta utgör som figuren visar ofta en mindre del av den totala finansieringen. I de fall där aktörerna får stöd från privata finansiärer så beskrivs dessa företag oftast i termer av ”samarbetspartner”, ”strategiska partner” och liknande.

De flesta aktörer jobbar efter en budget som sätts årligen men då relativt långt in på verksamhetsåret eftersom aktörens budget i sin tur styrs av finansiärernas budgetarbete. I de fall där aktörernas finansiering sträcker sig över en längre tidshorisont är det i regel två till tre år. Dessa fall utgörs framförallt av projekt som löper på längre tid än ett år där det totala anslaget är fastställt när projektet initieras. Detsamma gäller för de offentligt finansierade investeringsfonderna likt Sting Capital, Almi Invest och Fouriertransform som förväntas investera en viss mängd kapital under ett bestämt antal år.

Det totala budgetkapitalet som används till att stödja innovation och entreprenörskap för samtliga aktörer där information finns uppgår till drygt 400 MSEK per år, vilket ger en genomsnittlig budget på 8,05 MSEK/aktör. Bland de tillfrågade aktörerna är det 42 stycken som uppger att de har en budget på en miljon kronor eller mer och av dessa är det 16 aktörer (32 %) vars budget överstiger tio miljoner kronor. I andra änden av skalan finns åtta aktörer (16 %) med en budget på mindre än 1 MSEK (Fig 2). Siffrorna bygger på den budget, angiven av de enskilda aktörerna som syftar till att stödja innovation och entreprenörskap. Kartläggningen omfattar i det här sammanhanget totalt 62 aktörer varav 52 valt att lämna siffror rörande organisationens budget. I sammanställningen har aktörer med rent utlånings-

Storlek på aktörernas omsättning

(Exkluderat aktörer med renodlad investeringsverksamhet (Fouriertransform, Almi Invest, STING Capital, Karolinska Development AB samt Innovationsbron) .)

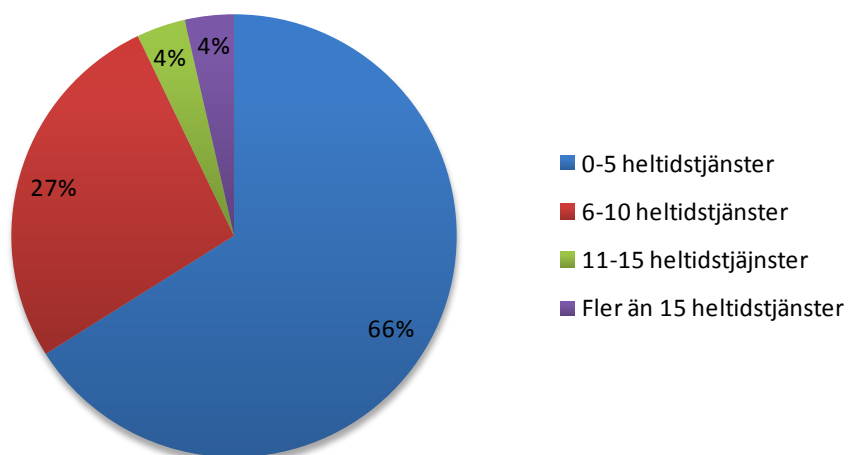
Figur 2: Aktörernas storlek avseende omsättning som går till att stödja innovation och entreprenörskap.

eller investeringskapital exkluderats eftersom deras fonder inte inkluderar medel som delas ut på årsbasis (Fouriertransform, Almi Invest, Sting Capital, Karolinska Development AB samt Innovationsbron).

Personella resurser

Kartläggningen har inkluderat totalt 65 aktörer varav 56 har lämnat information angående antalet heltidstjänster. Totalt har dessa aktörer 254 heltidstjänster med arbetsuppgifter fokuserade på innovations- och entreprenörskapsfrämjande arbete. I genomsnitt innebär det att varje aktör har cirka 4,5 antal anställda inom området. Bilden nedan visar att den absoluta majoriteten av aktörer (66 %) har fem eller färre anställda som arbetar med innovation och entreprenörskapsfrämjande arbetsuppgifter (Fig 3.). Många aktörer stärker dock upp sin verksamhet med personal på konsultbasis vilket inte framgår av diagrammet.

Aktörernas storlek

Figur 3: Aktörernas storlek avseende antalet anställda som arbetar med innovations- och entreprenörskapsfrämjande arbetsuppgifter.

Utbud och spridning av aktörernas tjänsteutbud

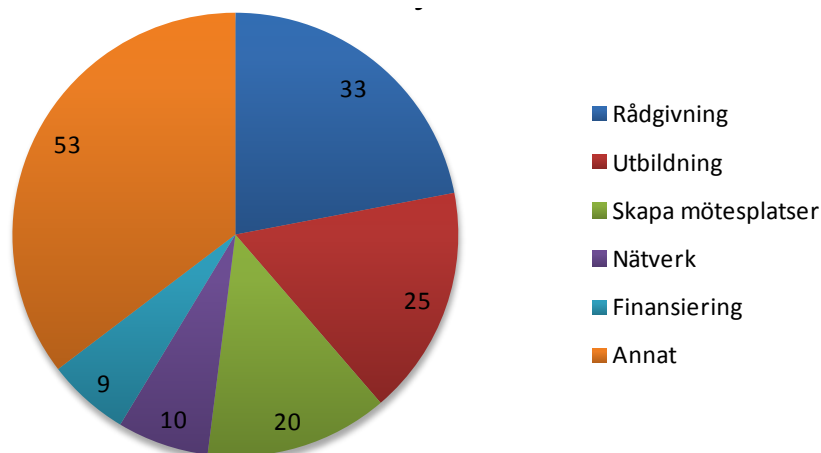
I syfte att belysa de innovations- och entreprenörskapsfrämjande aktörernas arbete har en sammanställning av aktörernas tjänsteerbjudande gjorts. Tjänster används här i en bred bemärkelse och omfattar både kontakt på individnivå, exempelvis rådgivning, samt aktiviteter riktade till större grupper, som seminarier och informationsspridning. Varje aktör har tillfrågats om vilka tre tjänster de anser vara sina främsta.

De vanligaste tjänsterna som aktörerna i studien erbjuder är olika typer av rådgivning inom exempelvis idé- och affärsutveckling (33 stycken) (Fig 4.). Begreppet som genomgående används i rapporten är rådgivning men innefattar också det som vissa aktörer benämner som vägledning och coachning. Formatet varierar och kan innefatta enstaka kontakter med idébärare för att besvara specifika frågor, mer formaliserade program där personerna får rådgivning inom ett antal områden, till att inkludera program där idébäraren eller entreprenören får ta del av löpande rådgivning under en längre period. För att ta del av den mer avancerade rådgivningen som pågår under en längre tidsperiod måste personen generellt genomgå en antagningsprocess och får därefter i vissa fall också en infrastruktur i form av kontorsplats i lokaler som aktören erbjuder.

Den näst vanligaste är aktiviteten som angivits är utbildningsinsatser vilket 25 av aktörerna omnämnt. Här rör det sig inte i första hand om renodlad kursverksamhet, vilket förvisso förekommer, utan om events såsom seminarier och workshops kring speciella teman och frågeställningar (Fig 4.).

Aktörerna lyfter även fram att de anser sig ha en central roll i att arrangera mötesplatser för entreprenörer, innovatörer och andra individer och organisationer som är kuggar i innovationssystemet. Kontaktskapandet och nätverksbyggandet sker dels inom gruppen av entreprenörer där deltagare utbyter erfarenheter med andra i samma situation, dels med aktörernas externa nätverk av experter inom relevanta områden, potentiella investerare et cetera. Aktiviteten är nära besläktad med det som i figuren benämns som nätverk vilket ofta från aktörernas sida innebär att de låter personer ta del av aktörens externa nätverk (Fig 4.). Många aktörer har verkat inom innovationssystemet en längre tid och känner därmed till andra organisationers funktioner och tjänsteerbjudande. Det är därför vanligt att idébärare och entreprenörer slussas vidare till en annan aktör om den egna verksamheten inte tillgodoser det aktuella behovet, eller när personen/företaget är redo att ta nästa steg i utvecklingen.

Aktörernas tjänster

(En aktör kan erbjuda flera av de presenterade tjänsterna.)

Figur 4: De vanligaste tjänsterna som erbjuds av de innovationsstödjande aktörerna.

För ett mindre antal aktörer (9) utgör finansiering till idébärare och uppstartsföretag en viktig del av verksamheten. Finansieringen sker genom långivning eller direktinvesteringar och kombineras med andra tjänster såsom rådgivning till det finansierade bolaget eller engagemang via styrelseinflytande (Fig 4).

Utöver dessa tjänster finns det flertalet andra tjänster men som är mer eller mindre vanligt förekommande. Tabellen visar att 53 aktörer erbjuder tjänster som går under kategorin ”annat”. Här inkluderas olika former av informationsspridning och lobbyverksamhet, samt tjänster inriktade mot infrastruktur, näringslivssamverkan och testbäddsverksamhet för att nämna några exempel (Fig 4.).

Aktörernas specialisering inom det regionala innovationssystemet

För att ytterligare karaktärisera innovationssystemets egenskaper har data sammanställts över aktörernas specialisering. Specialiseringen har inom ramen för det här uppdraget utgjorts av information rörande:

1. Aktörernas huvudsakliga erbjudande
2. Branschfokusering,
3. Fas i innovationsprocessen
4. Målgruppsfokusering

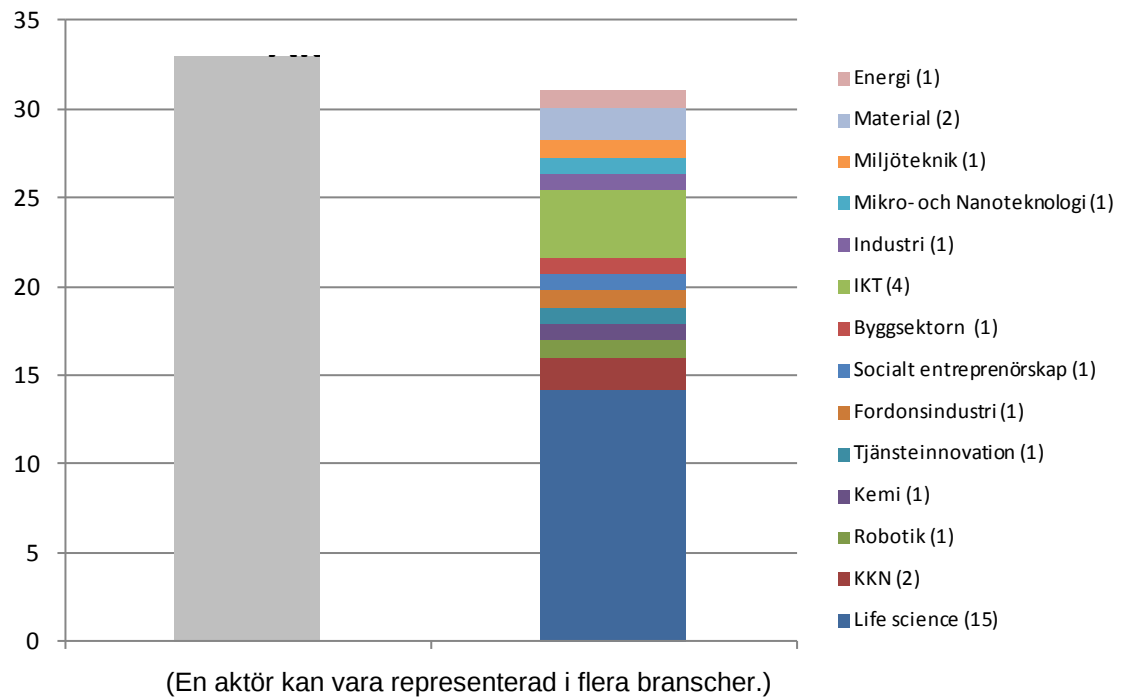
Fördelning mellan branschfokuserade aktörer och breddaktörer

Av de aktörer som ingått i kartläggningen är det 48 procent (31 st) som anser sig arbeta mot en eller ett fåtal specifika branscher. Övriga aktörer som motsvarar 52 procent (33 st) av det totala antalet aktörer arbetar istället med en breddverksamhet oberoende av idé och branschtillhörighet (Fig 5.). De branschfokuserade aktörerna kan exemplifieras med Innovationskontoret vid KI, Center för Socialt Entreprenörskap Stockholm vid Stockholms universitet och Kista Science City medan de så kallade breddaktörer utgörs av organisationer som NyföretareCentrum, Drivhuset och Uppsala Innovation Centre.

Generellt kan sägas att de aktörer som har ett uttalat fokus mot en viss bransch är de som möter det största teknikinhållet och innovationshöjden i sin verksamhet. Det följer av att idébärarna i dessa sammanhang ofta är uttalade specialister och därför söker sig till resurser som även de är specialiserade. De mer allmänt inriktade organisationerna, som stödjer en mer skiftande grupp entreprenörer, möter många tjänsteföretag och egenföretagare vars verksamhet inte nödvändigtvis är innovationsbaserad.

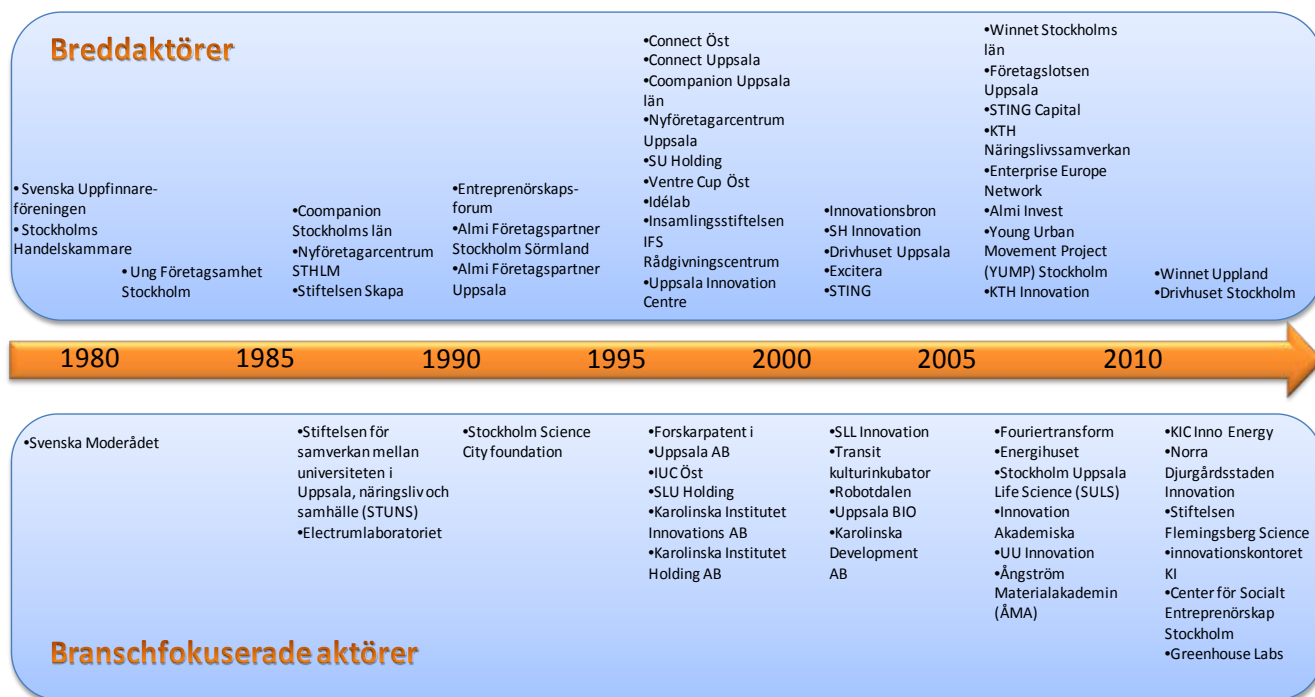
Av de branschfokuserade aktörerna finns det två branscher som i högre utsträckning är representerade inom regionen - life science och IKT. Som bilden visar finns den 15 branschaktörer som fokuserar på life science branschen (begreppet inkluderas bioteknik, läkemedelsutveckling och medicinteknik), vilket motsvarar närmare 50 procent av alla de branschfokuserade aktörerna. Därefter är branschaktörerna främst förekommande inom IKT sektorn och fyra av regionens stödaktörer arbetar aktivt mot denna bransch, vilket bland de branschfokuserade aktörerna motsvarar 13 procent (Fig 5.).

Aktörernas branschfördelning

Figur 5: Aktörerna kategoriserade efter eventuell branschfokusering.

Till antalet är breddaktörerna (33 stycken) och de branschfokuserade organisationerna (31 stycken) jämförbara (Fig 5.). Tittar vi dock på tidslinjen över när de olika aktörerna etablerats visar det sig att det på senare år har grundats fler branschfokuserade verksamheter än breddaktörer. Sedan år 2010 har det endast bildats två nya innovationsstödjande breddaktör medan det under samma period grundats sex branschfokuserade aktörer (Fig 6.).

Figur 6: Aktörernas etablering över tiden.

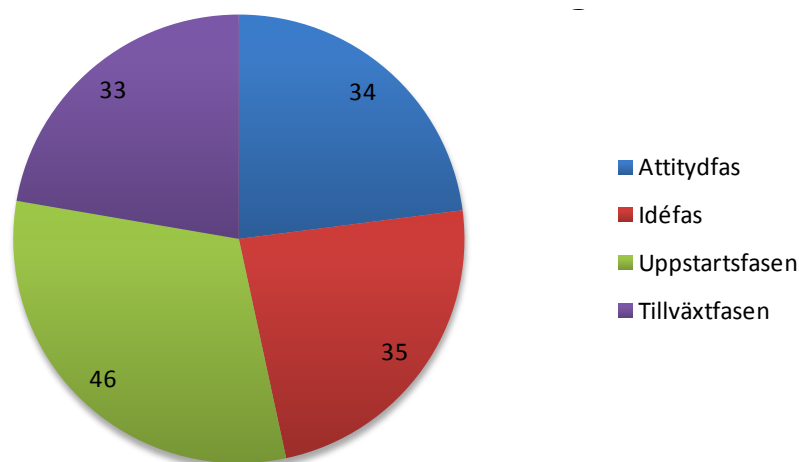
Spridning av aktörernas fokus på innovationsprocessens olika faser

Inriktningen på aktörernas aktiviteter i förhållande till fas i en (schematisk och linjär) innovationsprocess har en stark påverkan på innovationssystemets övergripande effektivitet. Den gängse uppfattningen är att många aktörer finns representerade i de tidigare faserna medan färre har stödinsatser riktade mot senare skeden i utvecklingsprocessen. Aktörerna har tillfrågats om var i innovationsprocessen de anser att de verkar i förhållande till fyra faser enligt följande:

1. Attitydfas
2. Idéfas
3. Uppstartsfas
4. Tillväxtfas

Resultatet pekar mot att Stockholms regionala stödsystem har en jämn fördelning av aktörer/verksamheter över de olika faserna. Av kartläggningen framkommer att det är 34 aktörer som anser sig arbeta i attitydfasen, 35 i idéfasen, 46 i uppstartsfasen och 33 i tillväxtfasen (Fig 7.).

Aktörernas fasfördelning

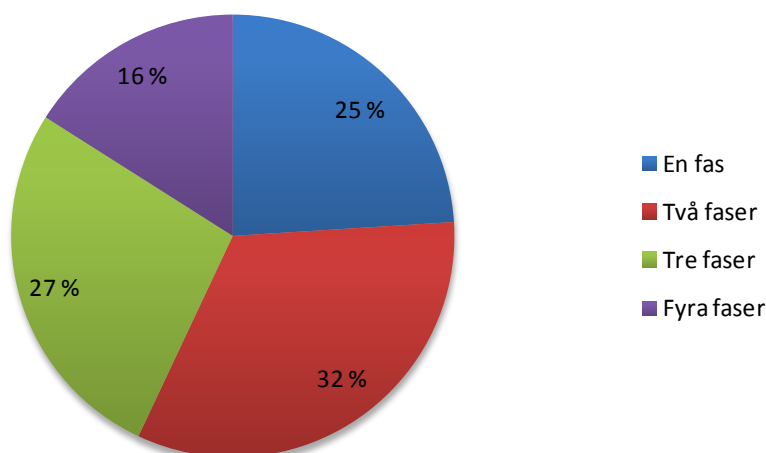
(En aktör kan vara representerad i flera faser)

Figur 7: Aktörernas fördelning över de fyra innovationsfaserna.

Aktörerna har kunnat uppge flera faser, vilket cirka 75 procent av aktörer valt att göra, och en aktör kan därför vara representerad i flera faser. I majoriteten av fallen har aktörerna inte kunnat uttala sig om resursfördelningen mellan de olika faserna, vilket innebär att det i praktiken kan innebära att en stor del av verksamheten endast sker i en av de nämnda faserna.

Resultatet visar att 43 procent av aktörerna arbetar i alla eller tre faser och endast 25 procent arbetar med riktade insatser specifikt mot en fas i innovationsprocessen (Fig 8). Den kategori av aktörer som arbetar i två faser är störst och inte förvånande är flest aktörer antingen inriktade på attitydfas och idéfas eller uppstartsfas och tillväxtfas. Det är 15 aktörer specialiserade på endast en fas och fördelningen mellan dessa är: attitydfas 4 st, idéfas 1 st, uppstartsfas 5 st och tillväxtfas 5 st. Bland de aktörer som fokuserar alla sina resurser på tillväxtfasen finns Connect, IUC och EEN-nätverket, de har alla verksamhet som stödjer växande SMF. Resultatet skiljer sig väsentligen från det som framkommit i Länsstyrelsens tidigare rapport "Innovationsstödjande aktörer i Stockholmsregionen" som publicerad tidigare i år där endast två intermediärer rapporterades vara aktiva inom tillväxtfasen. Detta kan till viss del förklaras av att olika definitioner av begreppet kan ha använts. Den här kartläggningen tar utgångspunkt i det aktörerna själva anser om sin verksamhet istället för att som i den tidigare studien där en extern bedömning gjordes.

Grad av specialisering

Figur 8: Aktörernas grad av specialisering avseende i antalet faser de riktar sin verksamhet mot.

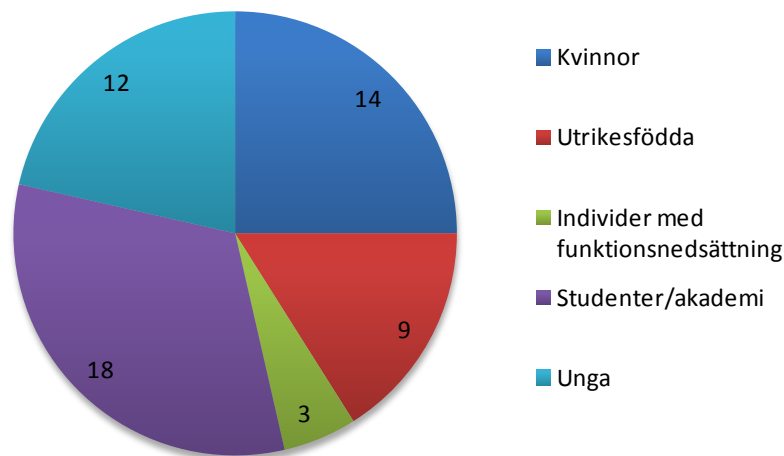
Spridning av aktörernas målgruppsfokus

Som en del i kartläggningen har aktörernas målgruppsfokus undersökts och de målgrupper som lyfts fram har varit: kvinnor, utrikesfödda, individer med funktionsnedsättning samt unga. Resultatet visar att 51 procent av aktörerna anser att de arbetar aktivt med riktade insatser mot en eller flera av nämnda målgrupper. Aktörernas grad av specialisering varierar dock från uttalat målgruppsfokus där allt från namnet på aktören till aktiviteterna är starkt kopplade till en specifik grupp så som Ung företagsamhet, till att man inom ramen för specifika projekt eller insatser försöker öka andelen personer från en mindre representerad grupp.

Resultatet visar att den största delen av de målgruppsfokuserade aktörerna (18 st) arbetar mot studenter och/eller akademi (Fig 9.). Ett resultat som inte förvånar då det på senare tid satsats mycket på att bygga upp innovationsstödande strukturer vid regionens universitet. 14 av de 18 aktörerna återfinns inom ramen för eller i nära anslutning till ett av regionens universitet. Dessa aktörer är i större utsträckning endast fokuserade på den målgruppen.

Därefter är kvinnor den vanligaste målgruppen och 14 aktörer uppger att kvinnor är en prioriterad målgrupp i deras verksamhet (Fig 9.). I de flesta fall innebär det att de inom ramen för Tillväxtverkets program ”Kvinnors företagande” driver projekt eller att de på annat sätt har seminarium eller nätverk riktade till kvinnor som en del i sin ordinarie verksamhet.

Målfokusgrupp

(En aktör kan vara representerad i flera ställen)

Figur 9: Aktörer med ett uttalat målgruppsfokus.

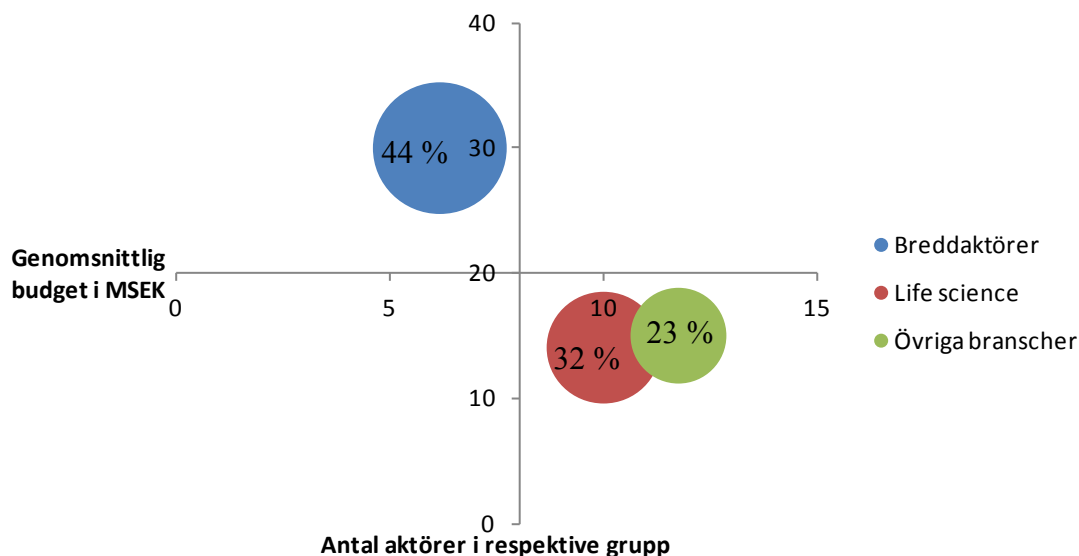
Denna kartläggning omfattar nio organisationer som arbetar med riktade insatser till utrikesfödda (Fig 9.). Dessa inkluderar bland annat aktörer som Winnet Stockholms län, Insamlingsstiftelsen IFS Rådgivningscentrum, Almi Företagspartner och Young Urban Movement Project (YUMP) Stockholm) som med riktade insatser aktivt arbetar för att öka andelen arbetande utrikesfödda kvinnor och för att stödja utrikesfödda entreprenörer.

En jämförelse av aktörernas resurser

I nedanstående bild illustreras resursfördelningen mellan breddaktörer och branschfokuserade aktörer, där de senare är uppdelade på branschfokuserade aktörer fokuserade på life science samt branschfokuserade aktörer inriktade mot övriga branscher (för branschfördelning se fig 5.). Bilden visar tydligt att innovationssystemet består av ett stort antal breddaktörer (30 stycken, exkluderar investerare och riskkapitalbolag) och att dessa har en lägre genomsnittlig budget per aktör i förhållande till de branschfokuserade aktörerna. Den genomsnittliga budgeten som går till att främja innovation och entreprenörskap för en breddaktör är cirka 6 MSEK medan motsvarande siffra för en branschfokuserad stödaktör är 11 MSEK. Bryter vi ner den siffran ytterligare ser vi att de life science inriktade stödaktörerna är 15 till antalet (inkluderar alla aktörer som angivet att de arbetar med life science) med en genomsnittlig omsättning på 10 MSEK medan de övriga branschfokuserade aktörerna är 15 stycken med något högre genomsnittlig budget om cirka 12 MSEK (Fig 10.).

Storleken på cirklarna i bilden presenterar hur stor andel av det totala innovationsstödet som går till respektive grupp. Cirka 44 procent av resurserna

Resursfördelning (omsättning)

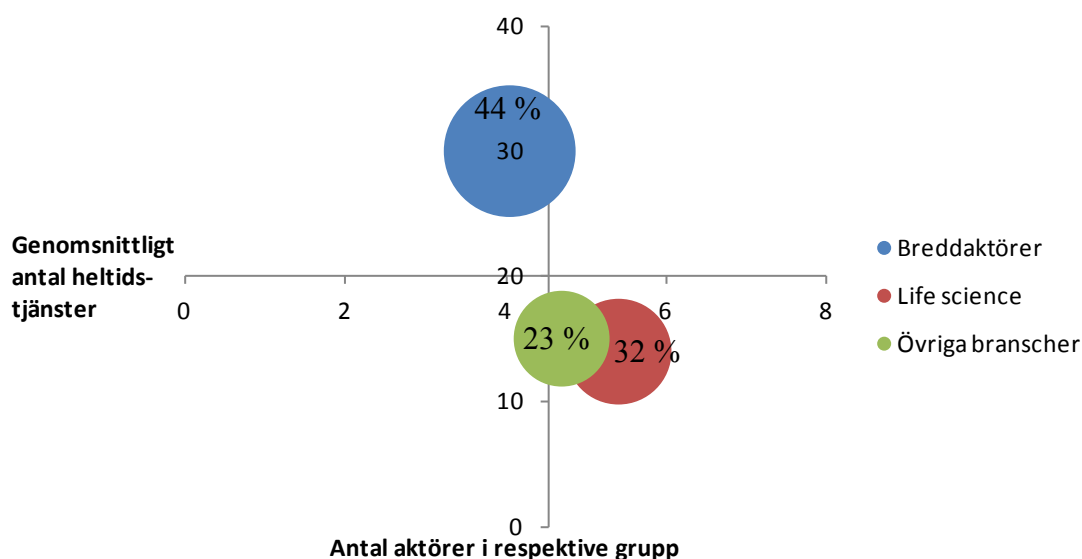
Storleken på cirkelarna visar hur stor andel av det totala innovationsstödet som går till de tre grupperna. Resultatet bygger på aktörer från gruppen intermediärer, vilket innebär att investeringsbolagen inte inkluderats i analysen (ALMI Invest, Innovationsbron, Karolinska Development, STING Capital samt Fouriertransform)

Figur 10: Skillnader mellan breddaktörerna och de branschfokuserade aktörerna avseende antalet aktörer, genomsnittlig omsättning och fördelningen av det innovationsstödjande kapitalet.

går till breddaktörerna som arbetar branschövergripande med att främja innovation och entreprenörskap (Fig 10.). Denna grupp av aktörer kan exemplifieras med ALMI Företagspartner AB, Svenska Uppfinnareföreningen och Ung företagsamhet. Utgår man från de branschfokuserade aktörerna som en helhet (life science och övriga branscher) har de den största andelen av det totala innovationsstödet motsvarande 56 procent. Delas de istället upp på life science och övriga branscher blir motsvarande andel 32 procent respektive 23 procent (Fig 10.). Det innebär att av den totala andelen resurser med innovationsstödjande funktion fördelad på specifika branscher går totalt 58 procent till branschen life science.

För att säkerställa att resultatet är pålitligt inkluderas nedan en liknande bild där det genomsnittliga antalet heltidsanställda som arbetar med att stödja innovation och entreprenörskap visas på den horisontella axeln. Resultatet bör inkluderas eftersom det alltid är svårt att avgöra om budgeten är jämförbar mellan aktörerna. Till exempel kan en aktörs budget i vissa fall inkludera projektmedel för tillfälligt finansierade projekt medan vissa aktörer valt att exkludera detta.

Resursfördelning (heltidstjänster)

Storleken på cirkelarna visar hur stor andel av det totala innovationsstödet som går till de tre grupperna. Resultatet bygger på aktörer från gruppen intermediärer, vilket innebär att investeringsbolagen inte inkluderats i analysen (ALMI Invest, Innovationsbron, Karolinska Development, STING Capital samt Fouriertransform)

Figur 11: Skillnader mellan breddaktörerna och de branschfokuserade aktörerna avseende antalet aktörer, genomsnittlig antal anställda och fördelningen av det innovationsstödjande kapitalet.

Resultatet visar att breddaktörerna i snitt har färre antal heltidsanställda i förhållande till de branschfokuserade aktörerna. Per breddaktör arbetar i genomsnitt fyra heltidsanställda med arbetsuppgifter som syftar till att främja innovation och entreprenörskap medan det vid de branschfokuserade aktörerna i snitt finns fem heltidsanställda. För life science är motsvarande siffra 5,4 och för övriga branscher 4,7 (Fig 11.).

Resultatet ligger därmed i linje med det omsättningsfördelningen visar, vilket stärker bilden av att de branschfokuserade aktörerna överlag har en större mängd resurser att tillgå per aktör än breddaktörerna. Det kan exemplifieras genom tidigare nämnd data som visar att breddaktören i genomsnitt har en omsättning på 6 MSEK och 4 anställda per aktör medan en branschfokuserad aktör har motsvarande 11 MSEK och fem anställda. Sammanfattningsvis visar också resultatet tydligt att en stor del av de innovationsstödjande resurserna går till att stödja en specifik bransch, nämligen life science.

Aktörernas mångfalds- och jämställdhetsarbete

Som ett led i arbetet med att ta till vara på alla resurser i samhället har det under senaste åren riktats fokus mot hur de innovations- och entreprenörskapsstödjande aktörerna arbetar med mångfalds- och jämställdhetsfrågor. I tidigare studier har det konstaterats att endast 31 procent av regionens små företag med färre än 50 anställda drivs av kvinnor. Statistik visar samtidigt att samhällets stöd till företagande i länet fördelas ojämnt mellan kvinnor och män och att kvinnor erhåller en lägre andel av stödet än vad deras andel av företagande utgör³. Andelen företag som drivs av utrikesfödda är generellt sätt högre och andelen företagare är jämförbar med den för inrikesfödda företagsledare.

Baserat på denna information finns det flera anledningar att prioritera framförallt kvinnors företagande för att bidra till att fler kvinnor ser eget företagande som en möjlig utvecklingsväg.

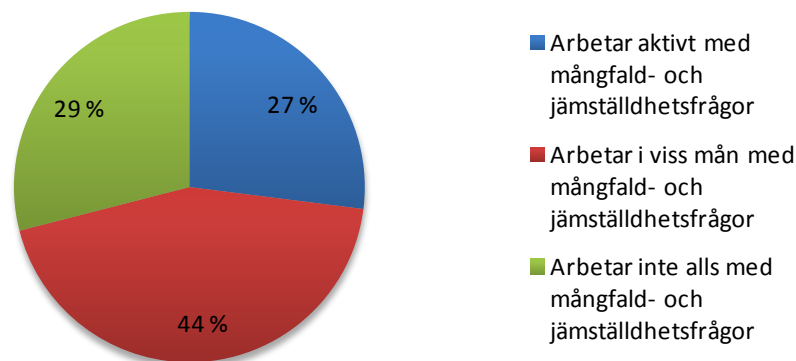
Inom ramen för denna kartläggning har aktörerna själva fått redogöra för sin ståndpunkt i frågan och kvalitativt beskrivit hur organisationen arbetar med frågorna. Svaren har därefter kvantifierats på en skala mellan ett till tre för att försöka skapa en bild av om och hur det innovations- och entreprenörskapsfrämjande systemet tar hänsyn till frågorna i sin verksamhet. En generell iakttagelse är att majoriteten av aktörerna i intervjuerna tenderat att fokusera på organisationens jämställdhetsarbete även fast de också tillfrågats om mångfaldsarbetet.

Resultatet visar att 27 procent av aktörerna aktivt arbetar med frågorna (Fig 12). Det innebär i majoriteten av fallen att de för statistik över vilka som tar del av deras tjänster och sedan, baserat på resultatet, genomfört riktade insatser för att öka andelen av de underrepresenterade grupperna. Det exemplifieras också av att nätverk för kvinnor startats för att främja kvinnors företagande genom erfarenhetsutbyte och genom att lyckade exempel kan lyftas fram. Den gruppen av aktörer har också i högre utsträckning utbildat den interna personalen på området. En intressant observation är att majoriteten (76 %) av dessa aktörer utgörs av så kallade breddaktörer. Det stärker det som kommit fram i tidigare kartläggningar att de branschfokuserade aktörerna har behov av att utveckla sitt arbete inom området⁴.

³ Heroiska män och pålästa kvinnor – Länsstyrelsen i Stockholms län 2012

⁴ Jämställdhetsintegrering av det företagsfrämjande systemet i Uppsala län – Regionförbundet Uppsala län 2012

Arbete med mångfald och jämställdhet

Figur 12: Kvantitativ beskrivning av aktörernas arbete med mångfalds- och jämställdhetsfrågor.

I nästa kategori, vilken utgörs av de som i viss mån arbetar med frågorna, återfinns 44 procent av alla aktörer (Fig 12). Det kan innebära att det finns en intern jämställdhetspolicy som aktören arbetar utifrån samt att de i många fall för könsbaserad statistik över vilka som tar del av deras verksamhet. Detta är dessutom i många fall ett krav från finansiärer. Det är dock tydligt att få aktörer faktiskt följer upp resultatet i någon form.

I den sista kategorin finns 29 procent av aktörerna och dessa har bedömts inte ta hänsyn till mångfalds- och jämställdhetsfrågor i sitt arbete (Fig 12.). Aktörerna i den här gruppen fokuserar huvudsakligen på att stödja högteknologiska och forskningstunga projekt och idéer. Ställningstagandet förklaras oftast med att de fokuserar och prioriterar de projekt och idébärare med störst marknadspotential och att det avgör vilka som tar del av tjänsteutbudet. I de fall aktörerna är medvetna om att färre kvinnor tar del av deras tjänster förklaras det ofta med att andelen motsvarar könsfördelningen på det egna universitetet.

Samverkan inom regionens innovationssystem

I syfte att illustrera samarbetet mellan aktörerna inom regionens innovationssystem har alla aktörer tillfrågats angående deras tre främsta samarbetspartners. Dessa har sedan använts för att på ett övergripande plan illustrera en ögonblicksbild av systemet och synliggöra noder och nyckelaktörer. För att få en så rättvis och visualiserande bild som möjligt inkluderar kartan endast enskilda aktörer och i de fall där aktörerna angett samlingsbegrepp så som finansiärer, offentlig verksamhet, partners eller regionens universitet har dessa uteslutits. Har aktören istället angett vilka aktörer som ingått i samlingsbegreppet har en av dessa lyfts fram för att exemplifiera gruppen.

Förekomsten av friliggande nätverk

I den första bilden där alla aktörer och deras omnämnda samarbetspartners synliggörs fyra mindre, friliggande nätverk, även kallade öar markerade i blått (Fig 13.). Öarna är uppkomna kring fyra intervjuade aktörer som alla särskiljer sig från majoriteten av övriga aktörer i studien. Inom tre av öarna är arbetet inriktat mot specifika branschsegment. Transit Kulturinkubator och Center för Socialt Entreprenörskap Stockholm är båda aktiva inom kulturella och kreativa näringar medan IUC Öst har sin främsta målgrupp bland industriföretag i Östergötland. IUC Öst erbjuder dock sina tjänster i Stockholm med uppger själva att de har få kunder och kontakter i Stockholmsregionen vilket aktörskartan tydligt indikerar. Den fjärde ön som utgår från Enterprise Europe Network inkluderar aktörerna Acreo, Exportrådet och Handelskammaren som alla mer eller mindre fokuserat arbetar med små och medelstora företags internationaliseringsprocess. Detta kan vara en förklaring till att de inte vävs samman med det övriga innovationssystemet. Det kan dock tyckas märkligt att aktörer med fokus på export hamnar isolerat då det är ett västenligt område för att svenska företags tillväxt. Resultatet ligger dock i linje med det som framkommit i tidigare utredningar där det också konstateras att regionens innovationssystem främst är fokuserat på tidiga skeden i innovationsprocessen⁵. Det finns ett utbrett stöd i idé och bolagiseringsfasen men färre aktörer som är inriktade på att stödja SMF i tillväxtfasen.

Det finns ytterligare tre nätverk av aktörer som är näst intill friliggande. Det första kretsar kring Energihuset där alla angränsande aktörerna är aktiva

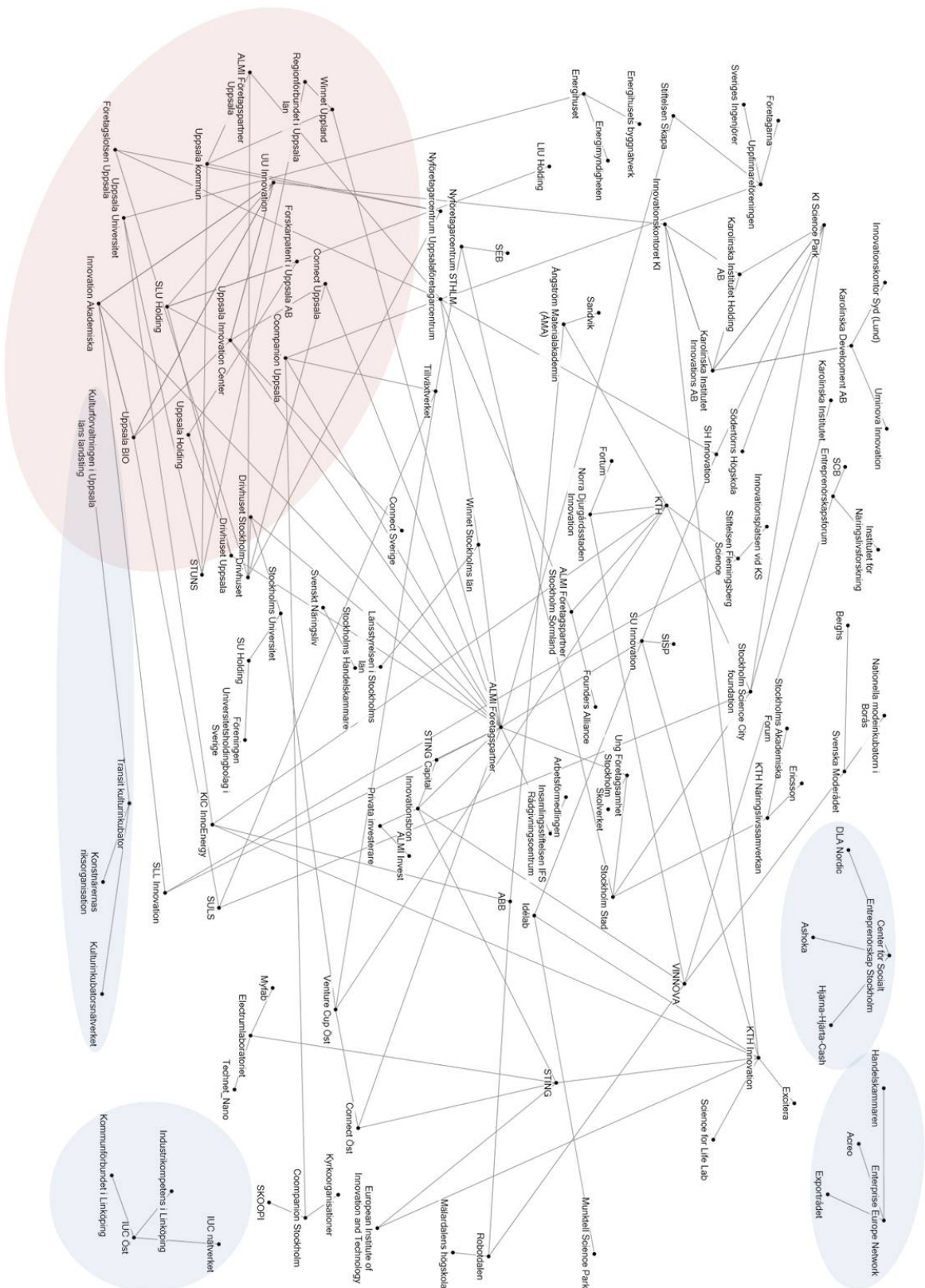
⁵ Innovationsstödjande aktörer i Stockholmsregionen – Länsstyrelsen i Stockholms län 2012

inom energisektorn, klustren är nästan helt friliggande i aktörskartan, sånär som på en angiven koppling till Uppsala universitet. Det andra är Svenska Moderådet som är friliggande sånär som på en angiven koppling till VINNOVA. Det tredje är Electrumlaboratoriet och som kopplas samman till det stora innovationssystemet via STING. Det ger en bild av att korskopplingar mellan de mindre branschsegmenten i regionen och de större branschsegmenten såsom IKT och life science kan förstärkas. Det skulle kunna ske genom sammankopplingar med breddaktörer såsom VINNOVA och ALMI Företagspartner, men det som antagligen vore än mer givande för regionen är samarbeten som direkt länkar samman aktörer med olika fas- och branschfokus.

Kopplingar mellan Stockholm – Uppsalaregionen

I aktörskartan kan ses att aktörerna verksamma i Uppsala, markerade i rött i bilden nedan, har ett flertal kopplingar till aktörer i Stockholm, vilket tyder på att det finns ett starkt utbyte av kunskap och erfarenhet inom Stockholm-Uppsalaregionen (Fig 13.). Under senaste åren har en kraftansamling genomförts för att koppla samman de båda regionerna och aktörskartan synliggör att det arbetet gett resultat.

Då man ser till karaktären av kopplingarna mellan aktörerna verksamma i Uppsalaregionen och de i Stockholmsregionen så framgår det att de kan delas in i två subgrupper: breddaktörskopplingar och branschspecifika kopplingar. De första utgörs till exempel dels av kopplingar mellan aktörer inom samma organisation såsom Coompanion Uppsala och Coompanion Stockholm och dels av kopplingar mellan olika breddaktörer såsom Uppsala NyföretareCentrum och Almi Företagspartner Stockholm Sörmland. Främst utgörs dock kopplingarna av branschspecifika kopplingar såsom mellan UU Innovation och Innovationskontoret vid KI, Innovation Akademiska och LIU Innovation, SLU Holding och LIU Holding. Bland de branschspecifika kopplingarna som länkar samman Stockholm och Uppsala återfinns dessa främst inom life science, vilket är att vänta med tanke på branschens starka fäste i Uppsala vilket resulterat i ett tydligt fokus för hela innovationssystemet i Uppsala.

Figur 13: Aktörskafta som illustrerar innovationssystemets samverkan. Markerat i blått finns fyra isolerade öar av aktörer som inte kopplas samman till regionens innovationssystem. De Uppsala baserade aktörerna är markerade i rött.

Betydelsefulla nätverkshubbar och nyckelaktörer

I näst följande bild har nyckelaktörerna synliggjorts i gult (Fig 14.). En nyckelaktör har definierats som en aktör med åtta eller fler kopplingar till andra organisationer inom innovationssystemet. För att tydliggöra bilden har även de aktörer med endast en koppling lyfts ur kartan. Bilden visar att Stockholm- Uppsala-regionens innovationssystem har fem tydliga nyckelaktörer: KTH Innovation; UU Innovation; Almi Företagspartner (inklusive både moderbolaget och de regionala dotterbolagen Almi Företagspartner Stockholm Sörmland samt Almi Företagspartner Uppsala); Drivhuset (inklusive både moderbolaget och Drivhuset Stockholm samt Drivhuset Uppsala); samt NyföretareCentrum (inklusive den nationella stiftelsen och de lokala aktörerna i Stockholm och Uppsala) (Fig 14.).

Både Almi Företagspartner och Drivhuset har en majoritet av sina kopplingar till aktörer verksamma framför allt i Uppsala. Hade man exkluderat dessa aktörers kopplingar till Uppsalaaktörer från analysen så hade deras position som nyckelaktörer inom Stockholms innovationssystem varit mycket mindre framträdande. Det indikerar att både Almi Företagspartner och Drivhuset har en regionalt svagare ställning i Stockholm i förhållande till i Uppsala-regionen. Vikten av att vara en sammankopplande länk mellan Uppsala och Stockholmsregionen blir däremot desto mer tydlig. UU Innovation har en majoritet av sina kopplingar inom Uppsala-regionen, vilket starkt bidragit till dess ställning som nyckelaktör inom Stockholm-Uppsala-regionen.

SH Innovation och SU Innovation har båda kopplingar till aktörer med olika branschfokus, vilket är att vänta med tanke på deras universitets bredd av ämnesområden. Däremot så omnämns de inte frekvent som en samarbetspartner i analysen, vilket framför allt för SU Innovation var något oväntat. Båda har möjligheten att utgöra en framträdande roll i innovationssystemet genom att främja korskopplingar inom systemet. Även om Stockholms universitets näraliggande organisationer (SU Innovation, Stockholms universitet och SU Holding) slås samman och ses som en organisation framträder en tämligen svag nätverkshubb med relativt få kopplingar.

Aktörskartan illustrerar också hur vissa aktörer inom närliggande organisatoriska miljöer, såsom de anknutna till Karolinska Institutet (Karolinska Institutet Innovation AB, Karolinska Institutet Science Park, Innovationskontoret vid KI, Karolinska Institut Holding AB samt i viss mån Karolinska Development AB), listar varandra som främsta samarbetspartners vilket bildar ett kluster som i nämnda fall ses i aktörskartans övre vänstra hörn. Samarbete inom ett kluster är i de flesta fall en god indikator, men då det rör sig om aktörer med delvis överlappande uppdrag och utbud av tjänster mot i viss mån samma målgrupper kan det visa på en överetablering av aktörer, vilket i sin tur innebär en ineffektiv fördelning av resurser och en otydlighet gentemot målgrupper och potentiella samarbetspartners utanför klusterbildningen. I det här sammanhanget är det dock viktigt att lyfta fram att den organisatoriska strukturen påverkar utfallet. I det fallet aktörerna låg under

ett paraply, skulle de inte ange varandra som samarbetspartners vilket i sin tur med stor sannolikhet skulle resultera i en mer central roll i innovationssystemet.

Flera av breddaktörerna har kopplingar till andra breddaktörer, såsom NyföretareCentrum och Almi Företagspartner samt Drivhuset, VINNOVA och Innovationsbron, samt Uppfinnarföreningen och Coompanion. I aktörs-kartan kan man se att breddaktörer i vissa fall finns som en sammankopplande länk mellan branschaktörerna inom olika regioner och faser, till exempel VINNOVA som har kopplingar till både modebranschen och robotikbranschen samt Almi Företagspartner som har kopplingar till både Ung Företagsamhet i Stockholm, SLL Innovation och Innovationsbron. Det kan finnas ett mervärde för det samlade innovationssystemet att samordningen mellan breddaktörer som av tradition arbetar med olika bransch- och fasfokus ökar, genom strukturerat samarbete eller sammanslagning.

Aktörsanalysen visar också på en svag koppling gällande samarbeten mellan traditionella finansiärer så som VINNOVA, Tillväxtverket och Innovationsbron och aktörerna med stödjande funktion. Tillväxtverket utgör en central del i innovationssystemet men har trots sin breda verksamhet enbart omnämns av NyföretareCentrum Stockholm, Coompanion Uppsala, SULS och Venture Cup Öst. Att resultatet ser ut på det sättet beror sannolikt på att aktörerna idag inte ser sina finansiärer som samarbetspartners. Det är något som också framkommit vid djupintervjuer och det finns en önskan från aktörer som till stor del finansieras av projektmedel om ett närmare samarbete med finansierande aktörer såsom Tillväxtverket och VINNOVA.

ABB är ett exempel på ett företag som omnämns flera gånger som en samarbetspartner av olika intervjuade aktörer – Ångström Materialakademin, Robotdalen och KIC InnoEnergy. Även Ericsson, SEB och Sandvik finns med som samarbetspartners. Anmärkningsvärt att inga företag inom det andra stora branschsegmentet i Stockholmsregionen, life science, omnämns i analysen.

Industriforskningsinstitutet

I detta avsnitt ges en sammanfattande beskrivning av de forskningsinstitut som inkluderats i studien. Det rör sig om både självständiga institut och sådana som ingår i någon av koncernerna SP, Swerea och Swedish ICT. Valet att beskriva dessa kvalitativt grundar sig i att forskningsinstitutens verksamhet är mångfacetterad med bredare inriktning än övriga innovations- och entreprenörskapsfrämjande aktörer inkluderade i studien.

Forskningsinstitutens generella karaktär

Forskningsinstitutet skiljer sig delvis åt med avseende på ägarförhållanden, hur verksamheten bedrivs, hur resultaten tas tillvara och därmed också i grad av innovationsfrämjande. Varje institut är specialiserat inom ett tydligt avgränsat ämnesområde, vilket i sin tur bestämmer inriktningen på forskningen som bedrivs, men de har det gemensamt att de alla utgör en tydlig länk mellan akademi och industri och att de är spetsaktörer inriktade på teknisk utveckling.

Institutet finansieras genom en kombination av offentliga medel via basanslag och projektmedel från exempelvis VINNOVA och EU, samt pengar från privata företag som betalar för uppdragsforskning. Fördelningen mellan offentlig och privat finansiering varierar mellan instituten, men generellt sett utgör basanslagen en mindre del av den totala omsättningen. Medverkan i olika projekt och en affärsbaserad verksamhet där kunder betalar för olika tjänster är därför av stor vikt. Jämfört med de övriga aktörerna i studien har forskningsinstitutet i regel en betydligt högre omsättning. Respondenterna som intervjuats har i de flesta fall inte velat eller kunnat relatera forskningsinstitutets budget till innovations- och entreprenörskapsfrämjande aktiviteter. Med ett övergripande starkt fokus på forskning och utveckling kan dock ett visst mått av innovations- och entreprenörskapsfrämjande anses återfinnas inom de flesta aktiviteter som instituten är involverade i.

Gemensamt för forskningsinstitutet är deras mål att stärka konkurrenskraften och öka tillväxten inom respektive industri i allmänhet samt för de individuella kunderna som betalar för uppdragsarbete i synnerhet. Detta åstadkommer instituten genom att delta i innovationsprocessen med att utveckla och överföra kompetens och ny teknik. Utöver samarbetet med akademi, industri och andra institut förekommer även kontakter med innovationsinriktade aktörer som STING.

Forskningsinstitutens tjänster

Institutets tjänsteerbjudande grundar sig i den forsknings- och utvecklingsexpertis de besitter inom sina respektive områden. I samarbetet med SMF under tillväxt har instituten ofta en aktiv roll tidigt i utvecklingsprocessen

och är involverade i idéfasen, dock inte bara i rollen som forsknings- och utvecklingsresurs. Ett flertal av instituten i studien assisterar mindre företag i projektfinansieringsprocesser, inte med eget kapital, men genom att hjälpa till med ansökningar i samband med olika utlysningar där institutet också kan ingå i projektkonsortiet. Detta gäller exempelvis Innventia, CBI Betonginstitutet och Swerea IVF.

Test- och verifieringstjänster är ytterligare exempel på verksamhet som instituten kan tillhandahålla. Hos Acreo beskrivs testbäddar som en mycket viktig service eftersom det ger företag en möjlighet att visa upp fungerande koncept för potentiella kunder. Likaså erbjuder Institutet för Jordbruks- och Miljöteknik (JTI), via sina verkstadsresurser, testverksamhet till entreprenörer och Svenska Miljöinstitutet ger oberoende utlåtanden om tekniska lösningar. Hos Swedish ICT kan mindre företag som deltar som underleverantörer visa upp sin kompetens och sina produkter för att på sätt marknadsföra sig själva.

Forskningsinstitutens nytta

Många aktörer kan påvisa imponerande resultat i form av ökad tillväxt hos små och medelstora företag. För företagen i Acreos program som syftar till att hjälpa förändringsbenägna SMFs redovisas omsättningsökningar i storleksordningen 30-35 gånger den offentliga investeringen. CBI Betonginstitutet talar om utvärderingar av forskningsnyttan som visar vinster på 10-15 gånger insatsen i form av effektivisering inom byggbranschen. Ytterligare exempel är de avknoppade bolagen från Swedish ICT; dessa 17 företags sammanlagda omsättning överstiger den hos de 122 företagen från landets främsta inkubatorer.

När det kommer till att tillvarata resultat genom att bilda nya företag skiljer det mycket mellan de olika instituten. Vissa arbetar aktivt med att avknoppa företag, med Acreo som det främsta exemplet som knoppat av ett tjugotal företag under en tioårsperiod. Även Swedish Institute of Computer Science (SICS) har bildat cirka 15 företag sedan 1998. Hos andra institut som exempelvis Skogforsk, CBI och JTI förekommer det mer sällan eller inte alls. I flera fall finns det en uttalad intention om att resultaten från verksamheten i första hand ska överföras till industrin och skapa tillväxt i befintliga företag. Graden av avknopplingsverksamhet kan delvis påverkas av vilken inriktning institutet har, med olika traditioner inom olika industri-grenar; delvis spelar ägarförhållandena in, med en lägre avknopplingsgrad i ett branschägt institut som Innventia där det potentiellt kan uppstå en intressekonflikt gentemot de stora ägarna/kunderna.

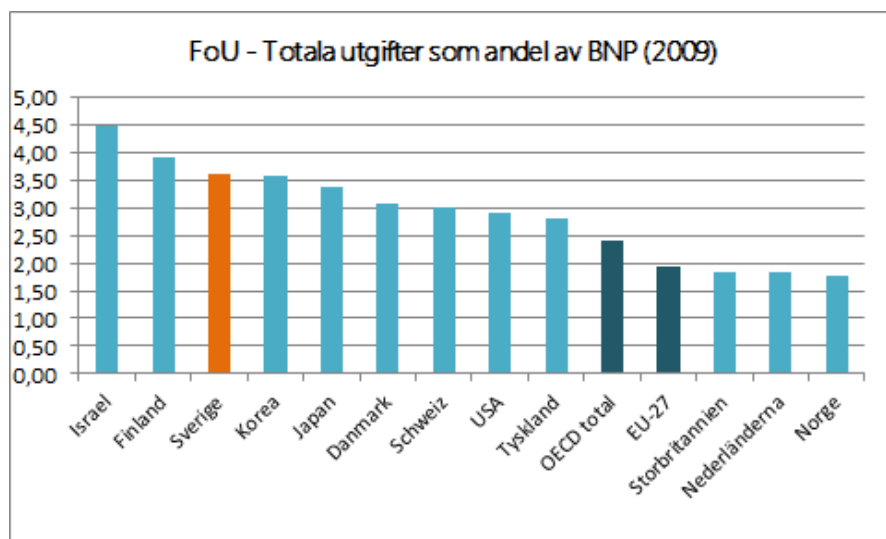
Förutom de resultatindikatorer som nämns här och det direkta nyttogörandet som åstadkoms i varje enskilt uppdrag och projekt, sprider forskningsinstituterna aktivt nya rön och resultat genom olika kanaler till exempel genom att ge kurser och annan utbildningsverksamhet samt genom att publicera egna rapporter och vetenskapliga artiklar.

Pilotstudie – informella nätverk

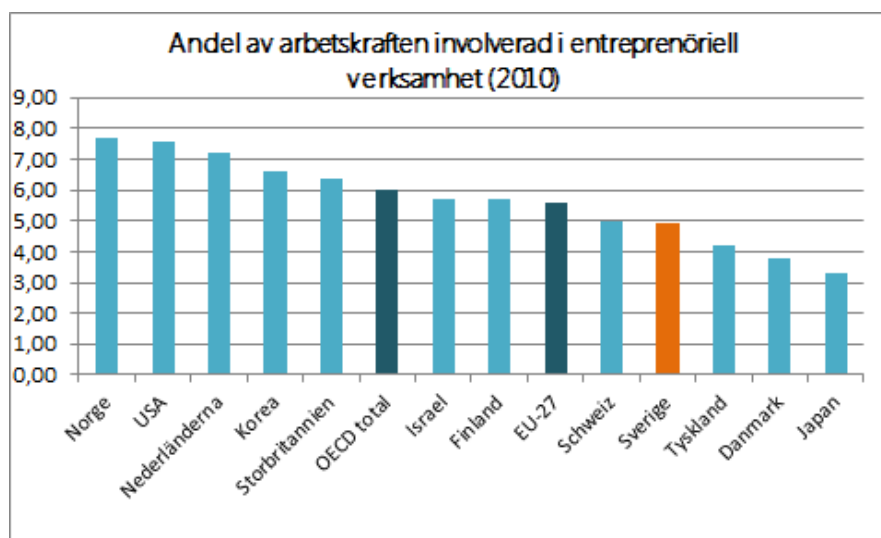
Informella nätverk och deras betydelse

Frågar man framgångsrika entreprenörer vilka faktorer som varit mest givande och stimulerande i samband med start och utveckling av företagsverksamhet i tidiga skeden, anger de flesta tillgång till en stimulerande och dynamisk miljö som en kritisk faktor. Mer specifikt kan sägas att dessa miljöer består i nätverk av likasinnade entreprenörer som står inför liknande utmaningar. Där detta samspel fungerar, skapar dessa nätverk (fysiska eller virtuella) ett effektivt utbyte av erfarenheter och nätverk på ett villkorslöst sätt ur ett ömsesidigt stärkande perspektiv.

I ett globalt perspektiv är Sverige ledande när det gäller innovation och satsningar på FoU. Detta framgår tydligt oberoende av om man tittar på statistik från EU:s R&D Scoreboard eller OECD:s statistik. Enligt en OECD rapport från 2009, som illustreras i grafen nedan, ligger Sverige på tredje plats globalt avseende FoU:s andel av BNP (Fig 15.). När det dock kommer till statistik för hur stor del av arbetskraften som är involverad i entreprenöriell verksamhet är resultatet snudd på det motsatta (Fig 16.). I en jämförelse av Global Entrepreneurship Monitor kvalar Sverige in på betydligt lägre plats. I ett globalt perspektiv blir vår tredje plats utbytt till plats 46 i en jämförelse med 56 nationella ekonomier.

Figur 15: Sveriges placering avseende FoU utgifter som andel av BNP.

Figur 16: Sveriges placering avseende andelen arbetskraft involverad i entreprenöriell verksamhet.

Samtidigt visar flera forskningsrapporter att det inte är företagens kunskap och kompetens som är avgörande vid tillväxt och expansion, utan snarare är det deras tillgång till entreprenöriella, informella nätverk. Ett exempel är Daniel Tolstoys⁶ studie av 200 små och medelstora svenska företag som visar att det är företagets omgivande nätverk som är den viktigaste grunden för framgångsrikt entreprenörskap och innovationskraft. Studien konstaterar att det är de entreprenöriella nätverken som bildar en smältdegel för tidigare särkopplade kunskaper och resurser vilka utgör en upphovskälla för nya, ofta oförutsägbara affärsmöjligheter. Detta är specifikt fallet i kunskapsintensiva industrier där framgångsrika företag ofta utvecklas på en kollektiv nivå genom dynamiskt framväxande kunskapskombinationer företagen emellan.

Det kan i denna inledning avslutningsvis konstateras att Sverige är bra på innovation, men har en låg andel entreprenöriellt verksam arbetskraft. I detta ”fattiga entreprenöriella landskap”, är de initiativ och nätverk som sporrar entreprenöriell verksamhet, det vill säga omsättningen av ledande forskning och innovation till livskraftiga och internationellt konkurrenskraftiga företag av synnerlig vikt. Ur detta perspektiv har vi inom denna studie föreslagit att tillägna de informella nätverkens funktion och roll i innovationsprocessen en särskild granskning för att ge en mer helhets-täckande översikt av styrkor och svagheter samt påverkansfaktorer i innovationssystemet.

Vikten av detta har återkommande bekräftats genom de intervjuer som genomförts med aktörer i innovationssystemet inom ramen för uppdraget.

⁶ Daniel Tolstoy är forskare vid Handelshögskolan i Stockholm

Gemensamt för nätverken som ingår i studien och det som utgör deras kärna är utbytet och umgänget medlemmarna emellan, något som lyfts fram både i fallbeskrivningarna och när de intervjuade nätverksrepresentanterna ger sin bild av nätverkens huvudsakliga funktion. ”Ju mer man bidrar, desto mer får man tillbaka”, som en representant uttrycker det. Nätverken i studien representerar ett brett urval och skiljer sig åt på en del punkter. Medlemsantalet varierar från ett 20-tal i ateljéföreningen Slakthusateljéerna, till fler än tiotusen hos det internetbaserade Driftig.nu. En del nätverk finansieras via medlemsavgifter, medan det hos andra är det gratis att vara medlem och verksamheten finansieras istället genom sponsorer eller annonsintäkter. Utifrån nätverkens målsättning så kan en generell indelning i tre olika kategorier göras.

Den första kategorin utgörs av nätverk som är knutna till en fysisk plats och en gemensam infrastruktur, såsom konstnärsateljéer eller arbetsplatser liknande kontorshotell. Ett värde med sådana sammanslutningar är att de gemensamma resurserna räcker längre än den enskilde medlemmens. Tillsammans kan medlemmarna dela på dyr utrustning som de på egen hand inte skulle ha råd med, eller som i fallet med skapande verksamhet där det kan handla om att gemensamt finansiera en utställningslokal. Många företagare driver sin verksamhet själva och ser ett värde i att sitta tillsammans med andra när de jobbar, dels för det sociala utbytet ”kollegor emellan”, men också för att det stimulerar den egna kreativiteten att omge sig med andra inspirerande människor. Dessutom så bidrar det ofta till att bygga ut det personliga nätverket. Slakthusateljéerna och Platform Stockholm är typiska exempel på den här sortens nätverk.

I den andra kategorin av nätverk ligger mycket av fokus på att stärka den enskilde individen, det behöver inte nödvändigtvis handla om entreprenörskap. Nätverken kan exempelvis vara baserade på att medlemmarna har samma branschtillhörighet eller att de samlar sig på grund av andra faktorer, till exempel för att särskilt stärka kvinnors företagande. Genom erfarenhetsutbyte medlemmarna emellan, synliggörande av inspirerande förebilder och nätverksbyggande så syftar verksamheten till personlig utveckling hos de individuella medlemmarna. För branschanknutna nätverk kan det också vara ett sätt för medlemmar att träffas utanför den professionella sfären och ett forum för att initiera nya samarbeten; Biotech Builders är exempel på ett sådant branschorienterat nätverk.

Den tredje typen av nätverk är de sammanslutningar där entreprenörerna och entreprenörskap som ”livsstil” står i centrum, exempelvis nätverket Young Entrepreneurs of Sweden. Syftet är att medlemmarna skall hjälpa varandra framåt och utvecklas genom att lära från varandras erfarenheter. Även om nätverket inte är knutet till en fysisk plats, utöver en stad eller region, så fungerar det som en samlande kraft där medlemmarna dels delar med sig av sina externa nätverk, dels utnyttjar varandras kompetenser. I de externa nätverken finns kontakter som kan vara till stor nytta för ett företag under utveckling, såsom finansiärer och juridiska. Chansen att exponera sin

egen verksamhet mot andra medlemmar kan vara en viktig kanal för marknadsföring och ett sätt att skaffa ”ambassadörer”. Utöver de många informella kontakterna som sker spontant mellan medlemmarna, arrangerar nätverken även mer officiella event som samlar medlemmarna.

Förutom de möjligheter till utbyte och kontaktskapande inom nätverket som beskrivits hittills så kan tillhörighet till ett nätverk även vara användbart för kommunikationen mot till exempel potentiella samarbetspartners eller kunder som inte är medlemmar. De flesta av nätverken har någon typ av antagningsprocess eller krav för den som vill bli medlem, det kan röra sig om rekommendation från nuvarande medlem, intervjuer och omröstning bland medlemmarna vid inval. Kraven kan gälla personligt engagemang eller kunnande, att verksamheten ska ha nått en viss mognadsgrad, eller att man som medlem ställer upp på vissa värderingar. Medlemskap kan därigenom fungera som en kvalitetsstämpel och nätverket blir ett extra varumärke att visa upp.

Åsikterna om nätverkens funktion jämfört med de offentliga aktörerna handlar bland annat om att nätverken upplevs som forum där man kan träffas förutsättningslöst. Offentliga aktörer har andra drivkrafter och det medför mer krav på prestation. Nätverken har också den fördelen att de består av medlemmar som verkar för gemensam nytta; det finns en flexibilitet att anpassa sig till önskemål och verksamheten utgår från behoven inom nätverket. En poäng med att få hjälp från andra entreprenörer, istället för en organisation eller myndighet, är att de som ger råd har befunnit sig i samma situation och talar utifrån personliga erfarenheter. ”Allt är på riktigt”, säger en av nätverksrepresentanterna om medlemmarnas situation.

Fallstudier av företags syn på informella nätverk

Hemsida24

(Mikael Öhrén, medgrundare och produktansvarig,
medlem i Young Entrepreneurs of Sweden)

Hemsida24 startade hösten 2008 och är ett webbaserat verktyg för att bygga hemsidor; kärnverksamheten handlar idag om att utveckla verktyget. Företaget startades med grundarnas egna kapital som enda insats och inga externa finansiärer i form av offentligt eller privat riskkapital eller långivning har varit involverade. Överlag har företaget utvecklats utan kontakt eller utbyte med offentliga aktörer; affärsrådgivning och liknande tjänster har inte varit aktuellt. Istället har företaget på egen hand tagit redan på den information som behövs. Relativt tidigt i företagets utveckling flyttades verksamheten till Science Park i Halmstad, men detta gjordes för att få ett socialt sammanhang och en kontorslokal, inte med avsikt att ta del av de tjänster som erbjuds.

Hemsida24 kom i kontakt med YEOs för ungefär 3 år sedan i samband med en mässa. Mikael beskriver den sociala gemenskapen och erfarenhetsutbytet med andra entreprenörer som en viktig del av YEOs. Utöver detta har Hemsida24 anlitat andra nätverksföretag, medlemmar ”lånar” varandras kontakter och leverantörer; det är ett effektivt sätt att komma i kontakt med externa tjänster och få en nyanserad bild av utbudet. Många YEOs-medlemmar använder sig av Hemsida24 och fungerar som informella ambassadörer. Utöver de officiella evenen sker mycket av gemenskapen och utbytet inom YEOs informellt mellan medlemmar vid luncher, YEOs-pubar och liknande sammankomster.

Idag har Hemsida24 nio anställda och cirka 8000 företag i Sverige använder tjänsten. Hemsida24 har kommit lite längre i sin utveckling än det genomsnittliga YEOs-företaget, varför utbytet med nätverket inte upplevs som lika stort jämfört med i företagets tidigare faser. Samtidigt har Hemsida24 skaffat många erfarenheter som man gärna delar med sig av till medlemmar som inte kommit lika långt.

MyDreamNow

(Jonas Bygdesson, Grundare, medlem i The HUB Stockholm)

MyDreamNow startades vintern 2010/2011 och är ett företag som jobbar med att inspirera elever på högstadiet och gymnasiet, framförallt i områden med dåliga studieresultat. Tanken är att barn och ungdomar ska förstå vilka möjligheter de har och samtidigt strukturera vägen för att kunna uppnå sina mål. Företagets metodik kallas för DreamMap; eleverna resonerar kring sina drömjobb och får hjälp av frivilliga klasscoacher att se vägen dit, vilka alternativ det finns, vad man behöver göra i skolan den här terminen för att komma dit man vill etc. Dessutom ordnas det studiebesök på olika arbetsplatser och gästföreläsningar om olika yrken.

Jonas säger att han inte haft någon särskild hjälp från offentliga aktörer under uppbyggnaden, men kontakt med exempelvis CSES, Rektorsakademien och Megafonen. I våras blev MyDreamNow antaget till Reach for Change, vilket förutom en kvalitetsstämpel också har inneburit finansiellt stöd, utöver det som skolor och företagspartners betalar, och viss rådgivning. I dagsläget har företaget ett 30-tal klasscoacher som verkar på ett par skolor i Stockholmsområdet, men expanderar på gång i Göteborg och Linköping.

Kontakten med The HUB Stockholm kom genom deras seminarier och event som Jonas besökte. Det verkade vara en bra miljö, mycket tack vare fokuset på socialt entreprenörskap. MyDreamNow behövde ett kontor med bra placering och flyttade in på The HUB sommaren 2012. Än så länge har det inte förekommit några samarbetsprojekt med andra medlemmar, men väl erfarenhetsutbyte och nya kontakter genom ett växande personligt nätverk. Tack vare koncentrationen av sociala entreprenörer med samma drivkrafter som MyDreamNow ser Jonas potential för närmare samarbeten i framtiden med flera av medlemmarna.

Greenfield Wind

(Daniel Lundin, CFO, medlem i Young Entrepreneurs of Sweden)

Greenfield Wind startade 2008 och jobbade då med vindkraft i Sverige. Sedan 2009 fokuserar företaget istället på Polen som sin viktigaste marknad och uppger sig vara en av de större aktörerna på den polska marknaden. I stora drag handlar verksamheten om att sammanföra markägare och investerare, för att i slutändan också koppla in producenter av vindkraftverk. I dagsläget är man 13 heltidsanställda och har dragit in 15 MSEK i riskkapital.

Daniel Lundin, CFO på Greenfield Wind, beskriver branschen som kapitalintensiv och företaget har varit i behov av externt kapital under hela sin utveckling. Bland offentliga aktörer är det främst Almi Företagspartner och Almi Invest som man varit i kontakt med, men från dessa håll har det varit tvärt nej. Daniel upplever att Almi inte har möjligheter att ta risker och bara kan stötta företag "som egentligen inte behöver pengar". Almi är anpassat till en verklighet så som den såg ut för 20 år sedan.

Bland "semi-offentliga" aktörer lyfter Daniel fram Connect som en stor hjälp, med engagerade människor. Greenfield Wind har genomfört deras Språngbrädeprocess och därigenom fått nyttig coachning och kontakt med affärsängelnätverk. Daniel betonar vikten av att hela tiden bygga nätverk, förutom Connect så har nätverk som Founders Alliance och Young Entrepreneurs of Sweden (YEoS) fungerat som kontaktytor mot investerare.

Greenfield Wind har varit med i YEoS sedan 2009/2010 när nätverket var i en uppbyggnadsfas. Daniel beskriver möjligheten att träffa andra i liknande situation som ett viktigt utbyte av nätverket, samt naturligtvis kontakten med intresserade investerare. Det är ett forum för entreprenörer och det finns chans att träffa människor som jobbar inom alla möjliga områden. Nätverket har en aktiv ledning som känner till de 150 olika medlemmarna och kan sammanföra dem för utbyten. Medlemmarna delar med sig av erfarenheter, tips och kontakter till varandra, men går också ihop och gör projekt tillsammans. Enligt Daniel finns det inga direkta förväntningar på vad enstaka medlemmar ska bidra med, men han menar samtidigt att ju mer man bidrar, desto mer får man igen.

Jämfört med YEoS och liknande nätverk så har offentliga aktörer svårt att erbjuda öppna mötesplatser där olika parter kan träffas helt förutsättningslöst utan krav på prestation. Från offentligt håll är det ofta krav på tydliga, mätbara mål. Daniel tycker att offentliga aktörer ska satsa på att stödja existerande, framgångsrika nätverk istället för att försöka skapa nya.

Slutsatser och rekommendationer

Ett ramverk för slutsatser

Innovationspolitik syftar till att främja utveckling, spridning och effektiv användning av nya produkter (till exempel varor och tjänster) och processer. Härvid kommer två generiska strategier till användning: en laissez-faire och systemisk strategi (Lundvall och Borrás 2005). Den systemiska strategin har sitt ursprung i antagandet att ett flertal politikområden måste beaktas när det gäller i vilken utsträckning de bidrar till innovation. Det är alltså inte möjligt att helt förstå innovationspolitik utan att sätta denna i förhållande till andra politikområden som skatter, utbildning, finans, arbetsmarknad, etc.

I ett akademiskt perspektiv utgör den regionala innovationssystemansatsen (RIS) en analytisk ram som betonar den systemiska karaktären hos innovationsprocesser. Enligt denna ansats kan aktörerna i ett RIS delas in i tre kategorier: (1) produktionsstrukturen, det vill säga företag (används som samlingsbegrepp omfattande både producerande och icke-producerande företag), (2) kunskapsinfrastrukturen, det vill säga universitet, forskningsinstitut och utbildningsorganisationer, och (3) stödstrukturen, olika organisationer, ofta offentligt finansierade, med uppgift att stödja innovationsprocesser. Dessa aktörer är sammankopplade i ett komplicerat system av formella och informella nätverk.

En förståelse för bakomliggande problemen och utmaningar är utgångspunkten för all innovationssystemspolitik. Tre generiska problem som antas hindra framgång i regionala innovationssystem föreslås i litteraturen:

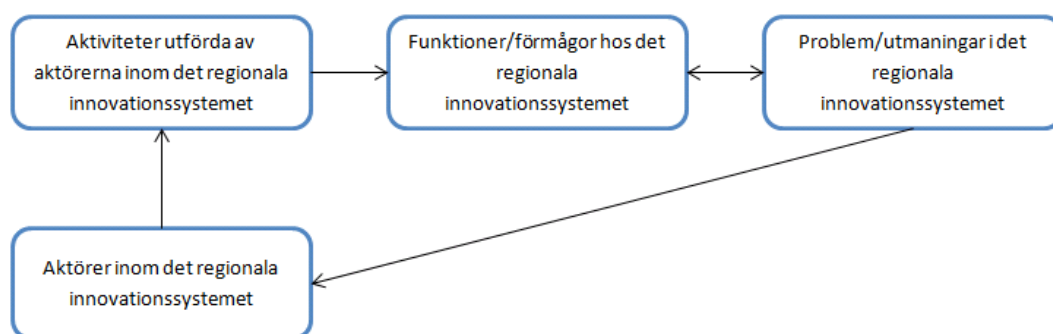
1) brist på resurser, 2) fragmentering och 3) inlåsnings effekter i (Isaksen 2001, Nauwelaers och Wintjes 2002, Tödtling och Trippel 2005). Dessa problem kan relateras till både de strukturella och funktionella dimensionerna i innovationssystemet. Tabellen nedan illustrerar detta.

Att specificera de underliggande problem som måste åtgärdas samt hur dessa förhåller sig till de funktionella och strukturella dimensionerna av innovationssystemet är nödvändig för att förstå vilka aktiviteter som bör finnas på plats. Innan specifika aktiviteter utformas finns emellertid ett behov av att definiera de funktioner som aktiviteterna ska bidra till. Bergek et al. och Hekkert et al. (Bergek m.fl. 2008a, Bergek m.fl. 2008b, Hekkert och Negro 2009, Hekkert m.fl. 2007) föreslog att följande funktioner tillgodoses av aktörerna i systemet: Kunskapsutveckling och spridning, entreprenöriellt experimenterande, inflytande på sökprocesser (governance), skapande av marknader, legitimering, resursmobilisering och utveckling av positiva externa effekter/synergier. Även om dessa funktioner ursprungligen utvecklades för tekniska innovationssystem gäller dessa även för regionala innovationssystem.

Tabell 2: Problem och utmaningar inom regionala innovationssystem.

Problem och utmaningar	Funktionell dimension (systemfokuserad)	Strukturell dimension (aktörsfokuserad)
Brist på resurser	Dålig prestation: - Aktörerna fokuserar inte på de tillgångar som innovationssystemet behöver mest, eller så håller de inte tillräcklig kvalitet.	Otillräckliga organisationer: - Det finns inte tillräckligt många aktörer som kan förse innovationssystemet med de tillgångar som behövs.
Fragmentering	Funktionell mismatchning: - Bristande koordinering mellan olika aktiviteter i ett RIS resulterar i att det inte uppstår synergieffekter mellan olika aktörer.	Strukturell/institutionell mismatchning: - Det institutionella ramverket passar inte alla aktörer vilket leder till att aktörer inte litar på varandra och därför inte samarbetar.
Inlåsning	Funktionell tröghet: - Gemensamma värderingar, normer och tillvägagångssätt ger inlåsningseffekter som försvårar förändring och anpassning.	Strukturell tröghet: - Inlåsningseffekter orsakade av innovationssystemets strukturer och institutionella sammansättning.

Figuren nedan visar sambandet mellan problem, funktioner, aktiviteter och aktörer. I följande avsnitt söker vi redogöra för hur situationen i Stockholm kan realteras till denna modell.

Figur 17: Samband mellan problem, funktioner, aktiviteter och aktörer inom ett regionalt innovationssystem.

Regionens utmaningar och sektoriella fokusområden

Stockholmsregionen kan, med uppbackning av en rad antal internationella undersökningar, hävdas vara en av världens starkaste storstadsregioner i världen vad gäller forskning, utbildning och inte minst ekonomisk framgång i termer av bruttoregionalprodukt.⁷

Den globala konkurrensen om kompetens och investeringar är dock mycket hård och en rad i dag framgångsrika regioner gör stora, strategiskt underbyggda, investeringar för att kunna hävda sig även på längre sikt. I Stockholm är *Innovationskraft Sthlm* ett viktigt initiativ för att skapa en gemensam plattform för det aktörsövergripande samarbetet rörande regionala innovationsfrågor. En milstolpe i detta arbete är den regionala innovationsstrategi som publicerades 2012. Strategin, som är ett resultat av en omfattande process med deltagande av tongivande privata och offentliga aktörer, pekar ut följande huvudsakliga utmaningar för regionen:

1. *Bättre kapitalförsörjning i tidiga skeden till små innovativa företag i kombination med bättre validering.* Behovet av starkare resurser för att tillhandahålla adekvata finansieringsnivåer i såddfas uppmärksammas liksom problematiken med riskkapital som domineras av offentliga aktörer.
2. *Ekonomiska satsningar på anläggningar för tester, demonstrationer och verifieringar av koncept under så verkliga förhållanden som möjligt.* Detta behov uppmärksammas dels i samband med satsningen på *Science for Life Laboratory* men även vad gäller andra prioriterade områden såsom clean tech.
3. *Utvecklat användande av upphandlingar som ett strategiskt verktyg för att gynna innovativa företag.* Möjligheten att främja i synnerhet mindre företag genom nya sätt att hantera offentlig upphandling bedöms som betydande. Dessutom uttrycks avsikten att verka för regelförändringar nationellt.
4. *Underlätta tvärvetenskapliga idé- och kunskapsutbyten.* Denna utmaning ska betraktas ur åtminstone tre perspektiv: 1) interdisciplinära akademiska samarbeten, 2) innovationer i gränslandet mellan kompetenser, och 3) kreativitet och mångfald som resurs för innovation.
5. *Stärk Stockholms läns anseende som en globalt attraktiv region.* Detta bottnar i behovet av att starkare kommunicera regionens fördelar i syfte att attrahera människor och kapital.

⁷ Till exempel enligt World Knowledge Competitiveness Index (WKCI), Academic Ranking of World Universities Higher Education, Times Higher Education (THE).

De horisontella utmaningarna som lyfts fram i innovationsstrategin kompletteras vertikalt av ett antal utvalda sektoriella fokusområden. Dessa fokusområden, som åtnjuter aktivt stöd i investeringsfrågor av Stockholm Business Region (men även i viss mån av andra aktörer såsom STING), har valts ut med hänsyn tagen till deras betydelse och potential för regionens ekonomiska utveckling och omfattar följande sektorer:

1. IT & telekommunikation
2. Läkemedel, bio- och medicinteknik
3. Automation & robotik
4. Miljöteknik
5. Bank och finans
6. Turism och logistik

Utöver dessa fem områden uppmärksammas även ofta behovet av att stödja uppkomsten av innovationer inom den kunskapsintensiva tjänstesektorn, denna typ av företag återfinns givetvis inom samtliga av ovan listade sektorer.

Om regionens utmaningar sätts i förhållande till de generiska problem som kan råda i regionala innovationssystem så framträder en situation där en majoritet av utmaningarna kan hänföras till resursbrist på både strukturell och funktionell nivå men att problem även upplevs inom fragmentering och inlåsningseffekter. Tabellen nedan illustrerar detta schematiskt.

Tabell 3: Utmaningar identifierade inom ramen för Innovationskraft Sthlm.

Problem och utmaningar	Funktionell dimension (systemfokuserad)	Strukturell dimension (aktörsfokuserad)
Brist på resurser	<i>I. Bättre kapitalförsörjning i tidiga skeden till små innovativa företag i kombination med bättre validering.</i> <i>II. Ekonomiska satsningar på anläggningar för tester, demonstrationer och verifieringar av koncept.</i> <i>III. Stärk Stockholms läns anseende som en globalt attraktiv region.</i>	
Fragmentering	<i>V. Utvecklat användande av upphandlingar som ett strategiskt verktyg för att gynna innovativa företag.</i>	
Inlåsning	<i>IV. Underlätta tvärvetenskapliga idé- och kunskapsutbyten.</i>	

Regionens förmågor utifrån en funktionsanalys

Länsstyrelsen i Stockholm lät under 2011/2012 utföra en studie av regionens innovationskraft.⁸ Studien genomfördes i form av en översiktlig funktionsanalys där funktionsbegreppet ersattes av ”förmågor”. Studien tog ett något förenklat grepp på den akademiska ansatsen för funktionsanalyser, förlorade härigenom några ”funktioner” men blev på detta sätt mer fokuserad och lättillgänglig.⁹

Studien analyserade, i görligaste mån baserat på kvantitativ data, situationen i regionen beträffande fem förmågor:

1. Förmåga till kunskapsuppbyggnad och -försörjning
2. Förmåga till entreprenörskap
3. Förmåga att mobilisera och formera resurser
4. Förmåga att skapa fysisk infrastruktur
5. Förmåga till regionalt governance

Dessutom analyserades den faktiska regionala innovations- och konkurrenskraft mätt som BRP/capita i förhållande till andra framstående Europeiska regioner. En kvalitativ bedömning gjordes av styrkor och svagheter för respektive förmåga och utfallet visualiserades i form av en matris som indikerade huruvida en förmåga bedöms som svag eller stark (i förhållande till jämförbara regioner) samt om förmågan tenderar att utvecklas starkare eller svagare. Utfallet av funktionsanalysen är inte entydigt eller lättolkat. Förutom att Stockholm tycks behålla en framskjuten position som kunskapsproducent och även sin tätposition vad gäller BRP/capita är övriga förmågor svåra att jämföra med och/eller relatera till andra regioner. Förmågornas placering i matrisen (ofta i mitten) antyder även den svårigheten att föra ett konkret resonemang om vad som är bra respektive dåligt. Ett grundläggande problem är avgränsningen av förmågorna. Generellt är denna förmodligen för grov för att möjliggöra handlingsrelevanta observationer. Förmågan till kunskapsuppbyggnad är ett bra exempel på detta. Visserligen har regionen en mycket hög andel universitetsutbildade människor och den i särklass högsta forskningsbudgeten i en nationell jämförelse. Dock råder strukturellt betingad arbetslöshet vilket tyder på en mismatch mellan utbildning och behov. Dessutom lyfts bristande samverkan mellan akademi och näringsliv fram som en svaghet på andra ställen i rapporten. Sannolikt måste förmågornas styrka analyseras inom mer avgränsade system, till exempel sektoriellt, för att utfallet ska bli mer entydigt.

⁸ Stockholmsregionens innovationskraft – en översiktlig funktionsanalys. Länsstyrelsen i Stockholms län. Rapport 2011:35.

⁹ Se till exempel Bergek et al. 2008a; Bergek et al. 2008b; Hekkert and Negro 2009; Hekkert et al. 2007).

Från teori till aktörsstudie

Aktörsanalysen har som tidigare beskrivits omfattat organisationer som i den tidigare kartläggningen betecknats som intermediärer. Efter en filtrering av ursprungspopulationen har analysen kommit att inriktas på aktörer med huvudsakligen offentlig finansiering (s.k. offentliga stödaktörer enligt innovationssystemsteori). Denna inriktning är dock inte helt konsekvent då analysen även omfattar industriforskningsinstitut, vilka främst måste ses som delar av kunskapsinfrastrukturen. I vilket fall som helst avser analysen de aktörer som genom sina aktiviteter direkt stödjer innovation och entreprenörskap. Med direkt avses i detta sammanhang att målgruppen (innovatörer/entreprenörer) normalt sett kan relatera det stöd man fått till en specifik aktör och tvärtom.

Med denna avgränsning blir det i synnerhet relevant att försöka bedöma hur aktörernas aktiviteter bidrar till att lösa de utmaningar som regionen har samt vilka styrkor och svagheter aktörerna uppvisar både enskilt och som system. I sammanfattning råder följande logiska koppling mellan aktörernas aktiviteter och regionens utmaningar:

1. Aktörernas aktiviteter måste ses i perspektivet av hur de bidrar till att hantera regionens ”utmaningar” (som de formulerats i innovationsstrategin).
2. Regionens ”utmaningar” är kopplade till funktioner (förmågor) hos systemet.
3. Aktörernas aktiviteter bidrar till dessa funktioner/förmågor
4. Styrkor och svagheter hos aktiviteterna påverkar alltså funktioner vilket i sin tur påverkar möjligheten att hantera ”problemen”.

Då aktörerna i stort sett uteslutande arbetar med stöd till innovatörer/entreprenörer kan deras aktiviteter rimligtvis inte förväntas påverka mer än ett begränsat antal förmågor. Följande resonemang om styrkor och svagheter begränsas därför till de förmågor som vi anser ha störst relevans för aktörerna i fråga. Dessa är ”Kunskapsgenerering/överföring”, ”Entreprenörskap” och ”Resursmobilisering”. Förmågan till regional governance är visserligen avgörande för effektiviteten i det regionala systemet, dock har detta inte varit i fokus för studien varför någon diskussion rörande detta inte förs.

Kunskapsuppbyggnad

Kunskaper produceras i ett interaktivt samspel mellan institutioner för utbildning och forskning och företag samt mellan företag i sina värdekedjor och deras kunder/leverantörer. Hur mycket kunskaper som produceras i en region beror på kunskapsstockens storlek, volymen av insatta FoU-resurser i företag och universitet, graden av (FoU) samverkan mellan företag och

universitet, agglomerationsgrad (antal sysselsatta per kvadratmeter), tillgänglighet i transportinfrastrukturen samt nätverkskopplingar. Kunskapsuppbyggnad sker således inte bara isolerat var för sig i forsknings- och utbildningsinstitutioner och i företag utan kanske framförallt genom det värdehöjande utbytet mellan olika aktörer. Interaktionen med kunden (även i *Business to Consumer* sammanhang) blir här en allt viktigare komponent i det kunskapsuppbyggande arbetet.

De entreprenörs- och innovationsstödjande aktörernas bidrag till regionens kunskapsuppbyggande förmåga bör vara betydande, dels genom att de själva ofta utgör en kommunikationslänk mellan till exempel forskningsaktörer och näringsliv och dels genom att de kopplar samman aktörer i mer eller mindre formella samarbeten. Aktörerna som omfattas av denna studie producerar bara undantagsvis själva kunskap men är desto viktigare då det gäller att främja samverkan mellan kunskapsproducenter och näringsliv och för att underhålla de nätverk där kunskap förmedlas.

Aktörernas bidrag till kunskapsuppbyggnaden är knappast kvantifierbar annat än i anekdotiska termer. Däremot kan vissa aspekter av och förutsättningar för kunskapsuppbyggnad belysas. Inom studien har vi försökt göra detta genom att undersöka och visualisera aktörernas inbördes interaktion samt genom att undersöka i vilken grad aktörerna verkligen fungerar som bryggor mellan akademisk forskning och näringslivet.

Styrkor i aktörernas bidrag till kunskapsuppbyggnad

1. *Nätverksstrukturer sträcker sig över både organisatoriska och administrativa gränser*

Den nätverksanalys som genomförts (se avsnitt om samverkan inom innovationssystemet) visar att de inter-organisatoriska nätverken inte gör halt vid administrativa gränser. Detta gäller i synnerhet Life science området där aktörerna genom sina nätverk knyts ihop från Uppsala i norr till Södertörn i syd.

2. *Kraftfulla aktörer med nära koppling till akademiska miljöer*

Åtminstone hälften av de aktörer som omfattats av studien har en nära koppling till någon av regionens akademiska miljöer. Som nämnts tidigare är detta särskilt utpräglat beträffande aktörer inom Life science men även många IKT-aktörer är nära relaterade till universitet och högskola.

3. *God dynamik vad gäller plattformar för möten*

Stockholmsregionens storlek och dragningskraft är en betydande styrka när det gäller tillgången till olika typer av mötesplatser där aktörerna kan träffa varandra och sina målgrupper. Sådana mötesplatser utgörs till exempel av konferenser, seminarier, mässor, och andra organiserade event av skiftande storlek och dignitet. Till detta

kommer ett mycket stort antal mer informella mötesformer organiserade av olika *communities of practice and interest*

Svagheter i aktörernas bidrag till kunskapsuppbyggnad

De mest grundläggande svagheter i regionens förmåga till kunskapsuppbyggnad ligger i de ännu förhärskande incitamentsstrukturerna inom universitet och högskolor vilka i bästa fall inte främjar industrisamverkan och kunskapsöverföring och i värsta fall hindrar sådan. Inte heller är den inter-disciplinära, tillämpningsnära forskningen särskilt utpräglad vid regionens lärosäten. Dessa svagheter kan inte direkt påverkas av aktörernas aktiviteter, åtminstone inte på kort sikt, men påverkar förstås aktörernas möjligheter att i sin tur bidra till kunskapsuppbyggnaden.

Med detta som bakgrund kan följande specifika svagheter rörande aktörernas arbete med kunskapsuppbyggnad konstateras:

1. Svaga kopplingar mellan olika "kompetenskluster"

Nätverksanalysen tyder på existensen av ett antal relationsmässigt avgränsade "aktörskluster" inom den population av aktörer som ingått i studien. Förutom det s.k. Life science klustret och IKT-klustret finns även ett KKN-kluster, ett "Socialt entreprenörskapskluster", ett "Verkstadskluster"¹⁰ och ett "SMF-kluster"¹¹.

Utbytet (i termer av samarbeten) mellan dessa kluster är överlag begränsad och i vissa fall praktiskt taget obefintlig. Detta gäller i synnerhet utbytet med "KKN-klustret" och med "Socialt entreprenörskapskluster", detta har dock varit verksamt så pass kort tid att det knappast är rättvisande att diskutera kopplingar till detta i dagsläget. I övrigt är dock det begränsade utbytet mellan aktörerna i olika kluster ett tecken på att en komponent i förmågan till kunskapsuppbyggnad är svag. Behovet till kraftsamling på detta område har dock redan uppmärksamats i den regionala innovationsstrategin. Föreliggande studie hjälper förhoppningsvis till att konkretisera vilka tvärvetenskapliga områden som är särskilt eftersatta.

2. Lika barn leka bäst? Aktörerna samarbetar främst med sina likar

Förutom tendensen till framväxandet av starka nätverk mellan aktörer inom kompetensorienterade kluster tenderar kopplingarna mellan aktörerna att fokuseras till aktörer av samma eller snarlik typ, det vill säga innovationskontor samverkar med innovationskontor,

¹⁰ Med verkstadsklustret avses de aktörer som kretsar kring IUC Öst. Denna struktur är dock av begränsat betydelse för regionen och behandlas inte vidare i detta avsnitt.

¹¹ Med SMF-klustret (Små och medelstora företag) avses den struktur av aktörer som finns kring EEN (Enterprise Europe Network), vilket samordnas av Acreo. EEN riktar sig primärt till på marknaden verksamma småföretag.

NyföretareCentrum samarbetar med ALMI, etc. Detta beteende är lätt att relatera till men orsakar säkert effektivitetsförluster i systemet då idéägare inte konfronteras med hela utbudet av stödtjänster.

3. *Strukturerna för stöd till och samverkan med befintliga företag är svaga*

De aktörer som ingår i denna studie agerar visserligen i stor utsträckning i samtliga faser (se avsnitt om aktörernas specialisering inom det regionala innovationssystemet) men det är i detta sammanhang viktigt att notera att de aktörer som anser att man är verksamma i tillväxtfas i de allra flesta fall då arbetar med makrofaktorer för företagande snarare än operativt stöd. Enbart ett mycket begränsat antal aktörer (som dessutom är relativt isolerade från varandra) ser det som sin uppgift att mer handfast hjälpa befintliga företag i deras innovationsprocesser. Exempel på sådana aktörer är KTH Näringslivssamverkan och EEN. Därutöver tillhandahåller industri-forskningsinstitutet en betydande uppsättning näringslivsorienterade tjänster men dessa erbjuds normalt sett på villkor som är jämförbara med privata teknikkonsulters.

De företagsinriktade stöden erbjuds för det mesta från individuella aktörer. Med jämna mellanrum dras dock även gemensamma initiativ igång. Det senaste i raden är det strukturfondsfinansierade ”Kunskapsslotsen”, ett samarbete mellan Stockholms Akademiska Forum, KTH och KI. Tidigare erfarenheter av projekt av denna typ är mindre positiva. Kunskapsslotsen har chansen att bevisa motsatsen. Ett avbräck i sammanhanget är emellertid att Stockholms universitet, Konstfack och Södertörns högskola hoppat av samarbetet.

4. *Regionala nyckelaktörer har orimliga förutsättningar att verka i systemet*

Vi vill i detta sammanhang lyfta fram det i vårt perspektiv orimliga i att Stockholms universitet inte tillhandahåller rimliga resurser för att, antingen på egen hand eller i en långsiktig allians med KTH, KI och andra lärosäten, arbeta med transferering av kunskap. SU Innovation är helt klart resursmässigt underkritt i kombination med att personalen delvis har anställningsvillkor som är kontraproduktiva för ett seriöst stöd till kommersialisering. Denna situation försvårar på många sätt samarbetet mellan de stora lärosätenas innovations-strukturer och förmodligen även möjligheterna att knyta samman det etablerade systemet med bland annat de nyare kluster av aktörers om arbetar med kreativa näringar. Förhoppningsvis kommer medlen som tilldelas Stockholms universitet för etablering av ett Innovations-kontor, som i september 2012 meddelades kommer inrättas, att förbättra resurssituationen för lärosätets hållbara innovationsarbete.

Entreprenörskap

I den översiktliga funktionsanalysen konstateras att Stockholm har en tätposition vad gäller nyföretagandet i ett nationellt perspektiv och att man även står sig bra i internationella jämförelser. Detsamma gäller det så kallade förnyelsetalet, det vill säga antalet nystartade företag per 100 befintliga företag. Dessutom konstateras att det är "rätt" typ av nyföretagande som sker i Stockholmsregionen, dvs. företag med hög utbildningsnivå, internationella kontakter och som, i många fall, erbjuder högförädlade tjänster.

Som studien har visat (se avsnitt om utbud och spridning av aktörernas tjänsteutbud till avsnitt om aktörernas specialisering inom det regionala innovationssystemet) finns idag ett betydande antal aktörer som stöder entreprenöriella processer. Många, men inte alla, fokuserar på innovationsbaserat företagande och på det man kallar kunskapsintensiva verksamheter. Med stor sannolikhet kan en region visa på betydande entreprenöriell förmåga även utan förekomst av stödaktörer. Då stödstrukturer ändå tenderar att utvecklas som ett resultat av politiska beslut eller som ett svar på upplevda behov är det en viktig uppgift för regional innovationspolicy att säkerställa att stödaktörerna agerar så ändamålsenligt som möjligt, både enskilt och som system. Frågan är nu om det är möjligt att utifrån studiens resultat bedöma hur väl aktörerna, enskilt och tillsammans, bidrar till regionens entreprenöriella förmåga.

I den översiktliga funktionsanalysen framfördes att tidigare undersökningar visat på ett antal brister i *"effektivitet och kundanpassning orsakade av överlappningar i uppdrag mellan aktörer och med risk för "konkurrens" snarare än samverkan mellan aktörerna ..."*. Denna typ av brister, tillsammans med observationen att aktörerna i de flesta fall är underkritisk i sina resurser är generiska svagheter som förmodligen en majoritet av de regionala innovationssystemen i Europa lider av. Orsaken till dessa brister är avsaknaden av förmåga till självrening av organisationsstrukturerna. Detta är i sin tur orsakat av avsaknad av prestationsbaserade uppföljningssystem med förankring, samordning och tillämpning hos de finansierande organisationerna. Resultatet är en mångfald av små aktörer med svag interorganisatorisk koppling som är omöjliga att styra "uppifrån".

Med denna kunskap om de generiska svagheter i regionala innovationssystem har vi inom studien försökt att identifiera några faktorer och förhållanden som är särskilt talande för hur aktörerna i Stockholmsregionen verkar för att stärka den entreprenöriella förmågan. Liksom i avsnittet ovan redogör vi för detta i termer av styrkor och svagheter.

Styrkor i aktörernas bidrag till entreprenöriell förmåga

1. Ett fragmenterat men trots detta komplementärt stödsystem

En ofta framförd uppfattning är att stödsystemet är "rörigt". Med detta avses normalt sett att aktörerna är för många, att tjänsteutbudet är redundant, att aktörerna inte känner till varandra, etc. Säkert finns

en del sanning i detta påstående men alternativet med ett toppstyrt, högspecialiserat system med färre aktörer har förmodligen även det ett antal betydande nackdelar. Vi vill i detta sammanhang föra fram tesen att problemet med ”många aktörer” i viss mån är teoretiskt och ofta överdrivs genom att kartläggningar (även denna) ger sken av att systemet är större än vad det egentligen är. Problemet blir störst för den som gör undersökningen och för den som betalar för den. Aktörerna i systemet är inte mindre besvärade av antalet aktörer (bortsett från en möjlig konkurrenssituation). Entreprenörernas problem är inte antalet aktörer utan tillgången till dessa och kvaliteten på de tjänster som erbjuds. Här är vår uppfattning, som även delas av regionala nyckelaktörer, att redundansen inte är ett stort problem utan att aktörerna överlag kompletterar varandra på ett acceptabelt sätt.

2. *Mångfalden av aktörer ökar valfriheten för idéägaren och minskar risken för etablering av ”maffia-strukturer”*

Stockholmsregionens styrka är mångfald. Detta gäller även de aktörer som stöder entreprenörskap. För idéägaren finns goda möjligheter att hitta coacher, rådgivare och mentorer där personkemin fungerar och detta inom rimligt geografiskt avstånd. Mångfalden av aktörer hindra även uppkomsten av personcentrerade strukturer där personliga relationer och nätverk är helt avgörande för tillgången till stödssystemet.

3. *God dynamik (förnyelse) i systemet*

Med dynamik avses i detta sammanhang andelen eller antalet ”nyare” aktörer i förhållande till hela antalet aktörer. Om industriforskningsinstituterna lämnas därhän visar studien att cirka 30 procent av aktörer har etablerats 2007 eller senare. Antalet aktörer som försvunnit har inte kartlagts. I princip kan förnyelse ses som något positivt i sammanhanget då detta minskar risken för inlåsnings effekter. En stor tillväxt av antalet aktörer (se avsnitt om aktörernas specialisering inom det regionala innovationssystemet) ökar dock kraven på samordning, detta tillgodoses emellertid inte alltid i praktiken.

Svagheter i aktörernas bidrag till entreprenöriell förmåga

1. *Projektbaserad, kortsiktig verksamhet styr aktörernas handling*

En stor andel av de aktörer som omfattas av studien driver sin verksamhet på grundval av kortsiktiga anslag från offentliga finansiärer. Ofta utgörs en betydande andel av aktörernas budget av projektbaserade bidrag. Ett antal aktörer är uteslutande definierade som projekt men då ofta med litet längre tidshorisonter. De korta finansieringshorisonter som många aktörer lever med orsakar bland annat följande problem i stödstrukturen:

- a) Svårigheter att säkerställa stabila personella resurser: En projektfinansierad aktör har inte samma attraktivitet som arbetsgivare vilket leder till (för) hög personalomsättning.
- b) Bristande strategisk förmåga: Projektstyrd verksamhet har oftast liten slack och därigenom små möjligheter till strategisk utveckling. Detta beträffar till exempel strategiskt motiverat samarbetet mellan aktörerna där incitamenten idag är svaga.
- c) Fragmentering av resurser: Den projektbaserade organisationen är tvingad att investera delar av sina resurser i vinnandet av nya projekt. Detta är knappast resurssatt i det pågående projektet varför leveransförmågan hämmas.

2. *Resursmässigt underkritiska aktörer*

I avsnittet om aktörernas specialisering inom det regionala innovationssystemet redogjordes för aktörernas personella och budgetmässiga resurser. Vi kan konstatera att i synnerhet de så kallade breddaktörerna tycks vara små organisationer i termer av både personal och budget. Medelvärdet på antal anställda hos breddaktörerna är fyra men exkluderas de tio största aktörerna sjunker medelvärdet på anställda till 1,8.

Det är visserligen vanskligt att bedöma hur stor en organisation behöver vara för att ha en kritisk massa. Detta är förstås beroende på uppdrag och övrig kontext. I det regionala entreprenörsstödjande systemet tycks storleken dock främst bestämmas av tillgången på offentlig finansiering och inte på verkligt behov hos målgrupperna. Följaktligen finns det exempel på aktörer i Stockholm som anser att de har för små resurser i förhållande till behovet men även aktörer som har uppenbara problem med att hitta avnämare av stödet.

3. *Strategisk kunskap utnyttjas ej för kvalitetsförbättringar av det entreprenörsstödjande systemet*

Uppföljning och mätning är förutsättningar för allt förbättringsarbete. Baserat på intervjuerna med aktörerna inom ramen för denna studie är vår uppfattning att dessa samlar viktig information om sina målgrupper men att denna inte utnyttjas för strategisk verksamhetsutveckling. Ännu mindre används informationen på mer övergripande nivå (till exempel tillsammans med andra aktörer eller finansiärer) för att förbättra stödsystemet som sådant. Konsekvensen blir en onödigt begränsad kunskap om effektivitet och kvalitet i stöd och rådgivning vilket hämmar aktörerna individuellt men även finansiärer och policyaktörer såsom Länsstyrelsen.

Mobilisera och formera resurser

Attrahering och rätt utnyttjande av resurser är grunden för ekonomisk tillväxt. Stockholmsregionen har i detta hänseende en unik nationell position tack vare sin dragningskraft på framåtsträvande människor vilken i sin tur leder till skapandet av strukturer (företag, institutioner) som är attraktiva även utanför landet. Tydligast har denna resursmobilisering fått avtryck i ett antal styrkeområden med global konkurrenskraft. Till dessa hör i synnerhet IKT, life science, avancerad verkstads- och processindustri samt kunskapsintensiva tjänsteföretag som verkar inom eller i nära anslutning till styrkeområdena.

I den översiktliga funktionsanalysen konstateras att styrkeområdena vuxit organiskt under lång tid och varit framgångsrika i att attrahera/mobilisera resurser av egen kraft. Ett antal viktiga institutioner och centra har etablerats under senare år av vilka Europeiska smittskyddsinstitutet, Stockholm Brain Institute och Science for Life Laboratory är särskilt värda att nämnas. På senare år har även betydande resurser mobiliserats för stora projekt inom hållbar stadsutveckling. Exempel på detta är Norra Stationsområdet, Norra Djurgårdsskogen och Hammarby Sjöstad. Förhoppningen är att dessa jättelika demonstrationsanläggningar både kan locka till sig resurser och fungera som drivkraft för innovationer.

Ett antal övergripande problem beträffande resursmobiliseringen kan emellertid också skönjas. Dels är det värt att nämna svårigheterna regionen haft att vinna stora prestigeprojekt på nationell nivå. Även den förhållandevis svaga tillgången till riskkapital i tidiga skeden tillsammans med generellt mindre investeringsvolym i såddfas (jämfört med till exempel UK) bör uppmärksammas. Viktigare är kanske dock det växande problemet att locka kvalificerad arbetskraft på grund av en dåligt fungerande bostadsmarknad och bristfällig kommunikationsinfrastruktur. Likaså framträder alltmer (i synnerhet inom life science området) problemen med att attrahera utländska investeringar. Här saknas både för regionen och nationellt Sverige en verklighetsförankrad strategi och konkreta åtgärder för att möjliggöra konkurrens med hårt satsande länder såsom Kanada, Singapore, Skottland/Edinburgh och inte minst vår granne Danmark.

De entreprenörsstödande aktörerna har en viktig roll i att bidra till effektivare mobilisering och formering av resurser i regionen även om de kanske inte enskilt kan påverka situationen. För denna studie är det därför mest relevant att diskutera styrkor och svagheter som rör aktörernas *förutsättningar* att bidra till resursmobilisering.

Styrkor i aktörernas bidrag till mobilisering och formering av resurser

Regionen har varit framgångsrik i attraherandet av resurser och det betydande antalet kompetenta och väletablerade aktörer inom de starkaste klustren (life science och IKT) har säkert bidragit till detta genom att hjälpa

till att formulera gemensamma mål och visioner för vad som krävs i de olika sektorerna för en ökad konkurrenskraft och för att dra till sig resurser.

Svagheter i aktörernas bidrag till mobilisering och formering av resurser

1. *Programstyrning från toppen skapar redundanta strukturer och tvingar aktörerna till kontinuerliga aktivitets/målgruppsanpassningar*

Att en mångfald av aktörer kan ses som något positivt när det gäller bredden i stödsystemet gäller inte obetingat även för branschfokuserade aktörerna. Inom studien har vi observerat en trend att nationella program, oavsiktligt, leder till etablering av redundanta och konkurrerade strukturer på regional nivå. Problemet tycks särskilt utpräglat inom life science.

”Sedan vi startade vår verksamhet för 10 år sedan har det funnits tre stora utlysningar, från olika nationella finansiärer, som i praktiken inneburit att man vill åstadkomma det vi redan finansieras för att göra. Vi har själva gått in med ansökningar men fått avslag. Nu finns det flera aktörer inom landstinget som arbetar med väldigt liknande frågor. I praktiken innebär det att vi konkurrerar med varandra. Vi som funnits länge inom området och blir också kontaktade av de nyare spelarna som fått medel och börjar från noll eftersom de vill använda sig av de rutiner och mallar vi utvecklat under lång tid. Vi delar gärna med oss, men önskar att fanns en mer seriös inställning från myndigheternas sida.”

Denna typ av konkurrens är skadlig för det offentliga stödsystemet då upptagningsområdet (i exemplet ovan är upptagningsområdet anställda inom Stockholms läns landsting) är för litet för dubbla strukturer. Vidare uppstår betydande kostnader i samband med uppbyggandet av nya aktörer och dessutom ökar transaktionskostnaderna (åtminstone temporärt) på grund av brist på information om vem som gör vad hos målgrupperna.

En variant på detta problem är den styrning av stödaktiviteter mot prioriterade målgrupper som också sker genom offentliga program. Det tyligaste exemplet är de medel som står till förfogande för stöd till kvinnors företagande. Genom att tillgängliggöra finansiering till vissa målgrupper orsakas i ett system av underkritiska och projektfinansierade aktörer en vridning av verksamheten mot dessa målgrupper. Om man inte samtidigt säkerställer att rätt aktörer agerar eller att detta samordnas finns en uppenbar risk för suboptimal användning av kompetenser och resurser.

2. *För få aktörer och svaga stödstrukturer utanför de starka klustren*
Antalsmässigt finns de s.k. branschfokuserade aktörerna inom life science of IKT vilket i sig inte är särskilt märkligt. Omvänt gäller

dock att det finns mycket få spetsaktörer som främjar innovation- och entreprenörskap relaterat till andra regionala styrkeområden såsom robotik/avancerad tillverkning, clean-tech, turism och logistik, mfl. Detta betyder inte att det saknas kunskapsproducenter men att de intermediära strukturerna är svaga.

Baserat på internationella utblickar vill vi framhålla att detta förhållande i längden förmodligen inte är hållbart. De regioner som baserar sina innovationsstrategier på teknologiska/tematiska styrkeområden lägger betydande resurser på att utveckla stödstrukturer som stöder prioriterade områden från utbildning till riskkapital. Detta är en förutsättning för att åstadkomma riktigt hög attraktivitet även internationellt – Stockholm måste sluta luta sig på sin särställning i Sverige och Norden och på allvar positionera sina styrkor globalt.

3. *Stora resurser till stöd för innovation och entreprenörskap kopplat till life science kan utarma övriga satsningar*

Regionens life science kluster har varit i särklass mest framgångsrikt vad gäller attraheringen av resurser för forskning och detta har även spillt över på de innovations- och entreprenörsfrämjande aktörerna vilka utgör det största aktörsklustret i regionen. Frågan är emellertid om denna prioritering av life science (vilken katalyseras av nationella program) är långsiktigt hållbar på regional nivå. Förutsättningarna för kommersialisering av produkter och tjänster inom läkemedel, bio- och medicinteknik har förändrats kapitalt de senaste 10-15 åren och vi har i Sverige stora problem att mobilisera de resurser som behövs för att finansiera nystartade företag. Utan att kunna rama in de regionala ansträngningarna i en nationell strategi och handlingsplan finns risken att de investeringar som görs på regional nivå får mycket små resultat. Det är förstås synnerligen olyckligt om detta dessutom skulle ske på bekostnad av resurser till andra regionala styrkeområden.

4. *Begränsad kunskap om hur stödet till det innovationsbaserade tjänsteföretagandet bör utformas*

Den kunskapsintensiva tjänsteföretagen framhålls som motorn i Stockholmsregionens ekonomiska tillväxt.¹² Samtidigt är kunskapen om hur dessa företag på bästa möjliga sätt kan främjas relativt låg. INNO Net projektet EPISIS¹³, där VINNOVA medverkade, konstaterade följande barriärer för innovation inom tjänstesektorn:

¹² Tjänster och tjänstesektorn blir allt viktigare tillväxt motorer i ekonomin och står för mer än två tredjedelar av sysselsättningen och det bruttoförädlingsvärde som genereras inom EU.

¹³ <http://www.proinno-europe.eu/project/episis>

- > Fragmenterad europeisk marknad kännetecknad av gränshinder, regleringar, kulturella aspekter och språkskillnader
- > Brist på finansiering för snabbväxande innovativa tjänsteföretag
- > Brist på förståelse för tjänsteinnovation hos beslutsfattare och näringslivet och finansiärer
- > Tjänsteinnovation sker inom många olika branscher vilket försvårar sammanhållna policies, strategier och fokuserade stödinstrument.
- > Tjänstebranscherna ofta frikopplade från forsknings- och innovationssystemet
- > Brist på kompetens och förmåga
- > Begränsad kompetens att engagera användarna och anställda i innovationsprocessen

Idag är fortfarande det offentliga stödsystemet för innovation och entreprenörskap i sin essens utformat för produktföretag. En förändringsprocess pågår men är långt från fullbordad. Termen tjänsteföretag är i sammanhanget dock olycklig då det mystifierar företagen och placerar dem i ett teoretiskt och svårhanterbart fack. Tjänsteföretagen skiljer sig inte grundläggande från produktföretag, dock ser affärslogiken ibland annorlunda ut vilket försvårar för stödaktörerna. Det är denna brist som behöver åtgärdas.

5. *Den regionala inkubatorkapaciteten inte tillräcklig*

I regionen finns visserligen ett antal inkubatorer men denna typ av stödstruktur har aldrig varit särskilt framträdande i det offentliga systemet.¹⁴ Det finns dock ett antal mer informella strukturer med liknande egenskaper och på senare tid har nya aktörer bildats. Trots detta finns det tecken på att inkubatorskapaciteten inte räcker till. Höga hyror, en allt större region och ett accentuerat behov av social interaktion hos innovativa tjänsteföretag är faktorer som talar för att satsningar på fler inkubatorsmiljöer kan vara motiverade.

¹⁴ Tre inkubatorer i Stockholm/Uppsala erhåller finansiering från Innovationsbrons program BIG mot sex i Västra Götaland.

Förbättringsförslag

Summering av svagheter

Följande förbättringsförslag tar sin utgångspunkt i de svagheter inom det innovations- och entreprenörsfrämjande system som vi anser är av särskilt vikt, nämligen:

1. Redundanta strukturer inom life science. Nationella program har på senare år bidragit till uppkomsten av konkurrerande och överlappande aktörsstrukturer inom regionens life science miljöer.
2. De bristfälliga kopplingarna mellan olika aktörskluster. I synnerhet mellan aktörer inom de kulturella och kreativa näringarna och övriga aktörer.
3. Underkritiska aktörer och skev resursfördelning. Många breddaktörer har starkt begränsade personella och budgetmässiga resurser. Samtidigt har life science aktörerna relativt sett mycket stora resurser.
4. Svaga strukturer utanför de två huvudklustren. Bortsett från IKT och life science saknar regionen kraftfulla strukturer för att stödja prioriterade styrkeområden.
5. Låg kunskap om lämpliga policies för att främja de innovativa tjänsteföretagen.

Rekommendationer

1. Förbättra synkroniseringen av den nationella och regionala policyimplementeringen.

Det är orimligt att finansiering via nationella program ytterligare ökar fragmentering och resursknapphet på regional nivå. Om konkurrerande verksamheter anses värdefulla måste detta kommunicera samt inordnas i en systematiskt uppföljnings- och utvärderingsmodell.

2. Skapa genom pilotsatsningar incitament till samarbeten mellan aktörer inom olika kompetenskluster. Detta kan med fördel samordnas med satsningar på stöd till de innovativa tjänsteföretagen.

De etablerade aktörerna upplever barriärer för att bryta invanda samarbetsmönster. Det räcker inte med interna satsningar såsom Kunskapslotsen som är lätta att hoppa av utan imageförlust. Det behövs proaktiva och strategiska initiativ med krav på långsiktig uppslutning.

3. Testa olika stödformer med fokus på tjänsteutvecklande företag.

Denna typ av företagande, som anses vara bärande för regionens ekonomiska utveckling, är fortfarande styvmoderligt behandlat av det offentliga stödsystemet. Entreprenörerna efterfrågar mentorskap, billiga, centrala mötesplatser och större förståelse hos investerare, bidragsgivare, etc. Regionen bör utveckla och sjösätta en portfölj av åtgärder för att testa effektiviteten hos denna typ av företag. Exempel på sådana åtgärder är: Design centres, Living Labs, Design innovation clinics, Innovation vouchers, Tjänsteinkubatorer, mfl..

4. Undersök förutsättningarna för att stärka industriforskningsinstitutens roll som motorer för de regionala styrkeområden som idag inte stöds av det offentliga systemet.

En sådan undersökning bör resultera i utformningen av innovativa samverkanskonstellationer mellan näringslivet, instituten, universiteten och andra aktörer. Ett antal regioner i Europa och USA kan bidra med inspirerande förebilder i detta arbete.

5. Fortsätt bygga en gemensam plattform för de innovations- och entreprenörsfrämjande aktörerna.

Entreprenör Sthlm och Innovationskraft Sthlm har varit och är bra initiativ för att skapa gemensamma värdegrunder för de innovations- och entreprenörsfrämjande aktörerna. Sådana initiativ bör fortsätta men gärna med större långsiktighet. En gemensam plattform måste byggas från botten, till exempel genom att med utgångspunkt i kartläggningarna kontinuerligt samla till träffar, utlysa pilotprojekt, etc. Med tiden kan mer avancerade plattformar formuleras, Enterprise Ireland är ett föredöme för denna typ av arbete.

Bilaga 1 - Respondentlista

Aktörer som kategoriserats som intermediärer och riskkapitalbolad

Organisation	Kontaktperson	Titel
Almi Företagspartner Stockholm Sörmland	Thomas Orrung	Biträdande regionchef
Almi Företagspartner Uppsala	Carl-Henrik Koit	VD
Almi Invest	Linda Sandberg	Projektkonom
Center för Socialt Entreprenörskap Stockholm	David Lundborg	Centeransvarig
Connect Uppsala	Virginie Delporte	VD
Connect Öst	Lillemor Karlsson	VD
Coompanion Stockholms län	Jan Forslund	Rådgivare
Coompanion Uppsala län	Anna Olsson	Verksamhetsledare
Drivhuset Stockholm	Anna Sjödin	Affärsutvecklare och projektledare
Drivhuset Uppsala	Sara Arons	VD fram till sep 2012
Electrum	Åke Lindström	Marknadsdirektör Kista Science City
Electrumlaboratoriet	Nils Nordel	Föreståndare electrumlab
Energihuset	Per Lundequist	Verksamhetsutveckling på STUNS
Enterprise Europe Network	Håkan Sehlin	N/A
Entreprenörskapsforum	Pontus Braunerhjelm	VD
Excitera	Albin Mörner	Ordförande
Forskarpatent i Uppsala AB	Gerald Pettersson	Patentjurist
Fouriertransform	Ulf Järvenäs	CFO
Företagslotsen Uppsala	Rose-Marie Ågren	Verksamhetsledare
Greenhouse Labs	Tessie Borg	Föreståndare

Idélab	Catarina Berglund	Enhetschef
Innovation Akademiska	Annilla Edeholm	Innovationskoordinator
Innovationsbron	Per Anell	Vice chef operations Stockholm
Innovationskontoret vid KI	Bo-Ragnar Tolf	Chef
Insamlingsstiftelsen IFS Rådgivningscentrum	Rafael Bermejo	Grundare
IUC Öst	Sune Karlsson	VD
Karolinska Development AB	Benjamin Nordin	IRO
Karolinska Institutet Holding AB	Folke Meijer	Managing Director
Karolinska Institutet Innovations AB	Lilian Wikström	CEO
KI Science Park	Märit Johansson	VD
KIC Inno Energy	Lars Ingvar Eriksson	Director Business Creation and Innovation
Kista Science City	Åke Lindström	Marknadsdirektör
KTH Innovation	Lisa Ericson	VD
KTH Näringslivssamverkan	Ulrika Ljungman	Avdelningschef
Norra Djurgårdsstaden Innovation	Emilie Zetterström	Kommunikatör
NyföretareCentrum STHLM	Anna Nedeby Bar-Am	VD
NyföretareCentrum Uppsala	Cilla Franzén	Verksamhetschef
Robotdalen	Erik Lundqvist	Chef
Serendipity Innovation	Amin Omrani	COO
SH Innovation	Antonia Ribbing	Samordnare
SLL Innovation	Olle Hillborg	Utvecklingsansvarig
SLU Holding	Johannes Dyring	VD
Stiftelsen Flemingsberg Science	Björn Varnestig	VD
Stiftelsen för samverkan mellan universiteten i Uppsala, näringsliv och samhälle (STUNS)	Christina Frimodig	VD

Stiftelsen Skapa STING	Bo Hallgren Jill Lindström	Projektledare Marknads- och kommunikationsansvarig
STING Capital	Martin Gemvik	Investment manager
Stockholm Living lab	Per-Olof Sjöberg	Director
Stockholm Science City foundation	Ylva Williams	VD
Stockholm Uppsala Life Science (SULS)	Ola Björkman	CEO
Stockholms Handelskammare	Fredrik Sand	Analys och policy
SU Holding	Ulf Eriksson	tf. VD
SU Innovation	Ulf Eriksson	VD
Svenska Moderådet	Helena Mellström	Marknadschef
Svenska Uppfinnareföreningen	Malin Mohr	Projektledare
Transit kulturinkubator	Sara Lönnroth	Verksamhetschef
Ung Företagsamhet Stockholm	Erik Gustaf Ageberg	T.f. Regionchef
Uppsala BIO	Erik Forsberg	Managing Director
Uppsala Innovation Centre	Per Bengtsson	VD
UU Innovation	Karin Meyer Rosberg	Affärsutvecklare
Ventre Cup Öst	Maria Olsson	Regionchef
Winnet Stockholms län	Margareta Spång	Ordförande
Winnet Uppland	Catarina Espmark	Regional verksamhetsledare
Young Urban Movement Project (YUMP) Stockholm	Rafael Bermejo	Grundare och VD
Ångström Materialakademin (ÅMA)	Annika Karmhag Olsson	Projektledare

Forskningsinstitut

Organisation	Kontaktperson	Titel
Acreo	Mårten Armgarth	VD
CBI Betonginstitutet	Johan Silfwerbrand	VD
Interactive Institute	Christina von Dorrien	CEO
Innventia	Pia Wågberg	Senior Advisor Business Innovation
JTI Institutet för jordbruks- och miljöteknik	Eva Pettersson	Kommunikatör
Skogforsk	Kaj Rosen	Forskningschef
Stiftelsen Svensk Industridesign (SVID)	Karin Stener	Kommunikationsansvarig
Swedish ICT Research AB	Hans Hentzell	VD
Swedish Institute of Computer Science (SICS)	Niklas Rudemo	Deputy Managing Director, Business Manager
Svenska Miljöinstitutet (IVL)	Uwe Fortkamp	Group leader Environmental Technology and Modelling bei
Swerea IVF	Mats Lundin	VD
Swerea KIMAB	Margareta Sönnergaard	Informations- och marknadschef
Ytkemiska Institutet (YKI)	Fredrik Johansson	Life Science and Chemical Industries Section Section Manager

Informella nätverk

Organisation	Kontaktperson	Titel
BiotchBuilders Stockholm	Jesper Ericsson	Medgrundare och projektledare
Driftig.nu	Elise Ekelöf	Webbredaktör
Founder Alliance	Niclas Carlsson	VD och grundare
Platform Stockholm	Cameron Macleod	Director
Slakthusateljéerna	Eva Arnqvist	Styrelsemedlem
The HUB	Jesper Kjellerås	Verksamhetschef och grundare

Young Entrepreneurs of Sweden (YEoS)	Fredrik Hagenius	VD
Young Ladies in Business	Ida Petersson	Grundare och projektledare

Fallstudier av företag

Organisation	Kontaktperson	Titel
Greenfield Wind	Daniel Lundin	CFO
Hemsida24	Miakiel Öhrén	Medgrundare och produktansvarig
MyDreamNow	Jonas Bygdeson	Grundare

Länsstyrelsens rapportserie

Tidigare utkomna rapporter under 2012

1. Väggmossan avslöjar spridning av metaller – provtagning 2010 i Stockholms län, avdelningen för miljö
2. Arkeologiskt program för Stockholms län, avdelningen för miljö
3. Uppföljning av polismästarnas chefsråd i Stockholms län, avdelningen för social utveckling
4. Värna, vårda, visa – ett program för bättre förvaltning och nyttjande av skyddade naturområden i Stockholms län 2012-2021, avdelningen för miljö
5. Kartering av limniska naturvärden – Lovön, Kårsön och Fågelön med flera öar 2011, avdelningen för miljö
6. Rekreatiönsanalys – Lovön - Kårsön med omgivande öar, avdelningen för miljö
7. Inventering av potentiellt värdefulla ängs- och betesmarker på Lovön 2011, avdelningen för miljö
8. Försumningsläget i Stockholms läns sjöar – plan för åtgärder 2011-2015, avdelningen för miljö
9. Innovationsstödjande aktörer i Stockholmsregionen, avdelningen för tillväxt
10. Klimat- och energistrategi för Stockholms län, avdelningen för miljö
11. Makrofyter i Mälaren 2011, avdelningen för miljö
12. Styrel i Stockholms län – planeringsprocessen 2011, avdelningen för samhällsskydd och beredskap
13. Regional miljöövervakning av grundvatten påverkat av jordbruk och/eller tätort, avdelningen för miljö
14. Unga som varken arbetar eller studerar – så många är de i Stockholmsregionen, avdelningen för tillväxt
15. Mjukbottenfauna i Stockholms skärgård – regional miljöövervakning 2011, avdelningen för miljö
16. Läget i länet – bostadsmarknaden i Stockholms län 2012, avdelningen för social utveckling
17. Infrastrukturens och bostädernas betydelse för innovation och tillväxt i Stockholmsregionen, avdelningen för tillväxt
18. Bostadsmarknadsenkäten Stockholms län 2012, avdelningen för social utveckling
19. Heroiska män och pålästa kvinnor – en förstudie av det företagsfrämjande systemet i Stockholms län, avdelningen för tillväxt
20. Växtp plankton i 33 sjöar i Västmanlands, Stockholms och Dalarnas län 2011 – klassificering av ekologisk status, avdelningen för miljö
21. Det slutar inte vid 65 – en rapport om äldre våldsutsatta kvinnor, avdelningen för social utveckling
22. Överdäckningar – en kunskapsöversikt, avdelningen för samhällsskydd och beredskap
23. Fågelskär i Mälaren 2012, avdelningen för miljö
24. En GPS för Stockholmsregionens innovationssystem, avdelningen för tillväxt

”

Länsstyrelsen arbetar för att
Stockholmsregionen ska vara
attraktiv att leva, studera, arbeta
och utveckla företag i.

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Stockholms läns landsting
Tillväxt, miljö och regionplanering

*För mer information kontakta
avdelningen för tillväxt
Länsstyrelsen i Stockholms län
Tfn: 08- 785 40 00 (vxl)*

Adress

*Länsstyrelsen i Stockholms län
Hantverkargatan 29
Box 22 067
104 22 Stockholm
Tfn: 08- 785 40 00 (vxl)
www.lansstyrelsen.se/stockholm*